

شهر بسریه راهنمای

تألیف
اسماعیل دیباج و عبدعلی کارنگ

ناشر :

کتابفروشی حاج محمد باقر کتابچی حقیقت
تبریز

راهنمای شهر تبریز

تألیف
اسماعیل دیاج و عبدعلی کارنگ

ناشر :

کتابنروشی حاج محمد باقر کبابچی حقیقت
تبریز

با همکاری کتابخانه ملی تبریز

چاپ این کتاب در دو هزار نسخه در آبان ماه هزار و سیصد و چهل و دو هجری خورشیدی
در چاپخانه شفق تبریز به پایان رسیده است .

حق طبع محفوظ است

نقشه‌های منظمی راهنما بوسیلهٔ آقای اسماعیل دیباج ترسیم یافته ، عکسهای
مناظر مختلف تبریز بوسیلهٔ آقای جواد یآوری مدیر عکاسی پارس گرفته شده و کلیشه‌ها
و گراورهای نقشه‌ها و عکسها بوسیلهٔ آقای شعاری مدیر کلیشه‌سازی شعاری تبریز تهیه
گردیده است .

فهرست الفبائی مندرجات راهنما

صفحه	عنوان
۱۶	آب و هوای تبریز
۱۷	آبهای معدنی و دریا
۱۲ و ۱۸	آثار تاریخی
۲۱	آموزشگاههای تبریز
۳۱	ادارات شهر تبریز
۱۷	ارتفاعات جهت کوه پیمائی
۱۲	ارک یا مسجد علیشاه
۱۹	بازار تبریز
۳۴	باشگاهها و میدانهای ورزشی عمومی
۲۶	باشگاههای تبریز
۳۳	بانکهای تبریز
۳۳	بهای پولهای مختلف و محل تهیه آنها
۲۴	بهداشت تبریز
۲۴	بیمارستانهای دولتی تبریز
۴۴	پمپ بنزین
۱	تاریخچه تبریز
۳۷	تلفنهای همگانی
۱۷	جاهای دیدنی تبریز
۱۵	جغرافیای تبریز (موقع جغرافیائی)
۱۶	جمعیت تبریز
۳۹	خطوط اصلی اتوبوسرانی تبریز

صفحه	عنوان
۴۱	خطوط فرعی اتوبوسرانی تبریز
۱۶	خیابانهای تبریز
۲۳	دانشگاه تبریز
۴۶	راههای شوسه آذربایجان بین تبریز و شهرهای دیگر
۱۲	ربع رشیدی
۱۶	رودخانه‌های تبریز
۳۵	روزنامه‌ها و خبرنگاریها و مجلات تبریز
۳۱	زیارتگاههای تبریز
۲۶	سینماهای تبریز
۱۲	شام یا شنب‌غازان
۳۶	شماره‌های ضروری تلفن
۲۰	صنعت و بازرگانی تبریز
۲۰	فرهنگ تبریز
۱۹	کتابخانه عمومی تربیت
۱۸	کتابخانه ملی تبریز
۳۱	کلیساهای تبریز
۱۷	گردشگاههای تبریز
۲۰	محصولات تبریز
۱۶	محلات تبریز
۳۰	مساجد تبریز
۱۳	مسجد جامع
۱۳	مسجد حسن پادشاه
۱۳	مسجد کبود

صفحه	عنوان
۳۰	معابد شهر تبریز و معتقدات مردم
۱۳	مقام صاحب الامر
۱۴	مقبره سید حمزه
۱۸	موزه تبریز
۳۶	نمایندگی های خارجی
۳۹	وسائط نقلیه موتوری
۴۱	وسائط نقلیه موتوری جهت مسافرت یا حمل بار
۲۷	هتل های تبریز
۲۶	هنر تئاتر
۲۵	هنرهای زیبا در تبریز

پیشگفتار

موقعی که خدمت فرهنگ آذربایجان را عهده دار بودم لزوم وجود یک جلد راهنما برای شهر تبریز نظیر آنچه در کشورهای بیگانه مرسوم است کاملاً احساس میشد تا قطع نظر از سیاحان خارجی لااقل مسافرین داخلی کشور از اوضاع این شهر مطلع گردیده شهر را خوب بشناسند و برای رفع نیازمندیهای خود بدانند بکجاها باید مراجعه کنند. در آنوقت با وجود اینکه چند نفر از آقایان دبیران دانشمند بتهیه و تنظیم مطالب کتاب پرداختند متأسفانه انجام این مهم میسر نگردید. پس از اشتغال مجدد در آذربایجان لزوم فوری تهیه و طبع و نشر کتابی برای معرفی شهر تبریز خیلی شدیدتر از سابق احساس شد.

اصلاحاتی که در سالهای اخیر در کشور بعمل آمده مخصوصاً پس از انقلاب سفید و اساسی اعلیحضرت همایون محمد رضا شاه پهلوی در سال ۱۳۴۱ که با کمال جرئت میتوان گفت انقلاب مزبور در تاریخ دوهزار و پانصد ساله کشور اگر بی نظیر نباشد لااقل کم نظیر بوده، خوشبختانه در تمام کشورهای خارجی اشتیاق فراوانی ببازدید این مهد تمدن کهنسال دنیا که اکنون سر مشق کشورهای کم توسعه گردیده است پیدا شده و ساکنین کشورهای اروپائی و امریکائی با ولعی تمام میخواهند بکشور ما آمده و از بین رفتن آثار فئودالیسم، تقسیم اراضی بین زارعین، سهم شدن کارگران در سود کارخانجات، ایجاد سپاه دانش برای باسواد کردن روستائیان، اعطای آزادی به نصف جمعیت کشور و صدها اقدام اساسی دیگر را که در مدت کوتاهی باین نظم و سادگی عملی گردیده است با چشم خود به بینند. بنابراین مذاکره در سالهای آینده سیاحان خارجی گروه گروه باین کشور رو خواهند آورد و اگر از حال مقامات مسؤول بفکر تأمین وسائل آسایش آنان باشند بدون تردید منبع دیگری برای تحصیل ارز خارجی نظیر منابع نفتی کشور بدست خواهد آمد.

خوشبختانه جاده‌ای که اروپا را از راه ترکیه بایران متصل می‌سازد از آذربایجان عبور می‌کند و ورود سیاحان از این طریق منبع درآمدی برای سرتاسر این استان خواهد بود بشرط اینکه مقامات مسؤول اداری از هم اکنون وسائل تأمین آسایش و رفاه سیاحان را فراهم نمایند .

آسفالت جاده « تهران - تبریز - ماکو تا مرز ترکیه » از اقدامات اساسی است که یک سال است آغاز شده ، ساختمان هتل ها و مهمانخانه ها ، رسیدگی بوضع قهوه خانه‌هایی که در مسیر این جاده واقعند ، تأسیس دفتر راهنمایی سیاحان در شهر تبریز ، انتشار کارتها و اوراق دایر بمعرفی شهرها که کتاب حاضر یکی از آنهاست از اقدامات مفیدی بشمار میرود که اخیراً در این استان برای جلب سیاح آغاز گردیده است .

از آقایان دانشمند عبدالعلی کارنگ و اسماعیل دیباج تشکر میشود که راهنمای حاضر را جهت شهر تبریز تألیف و تنظیم و منتشر نمودند ، امیدوارم هر چه زودتر ترجمه آن نیز بزبانهای زنده خارجی آماده انتشار گردد .

استاندار آذربایجان شرقی

علی دهقان

بسمه تعالی

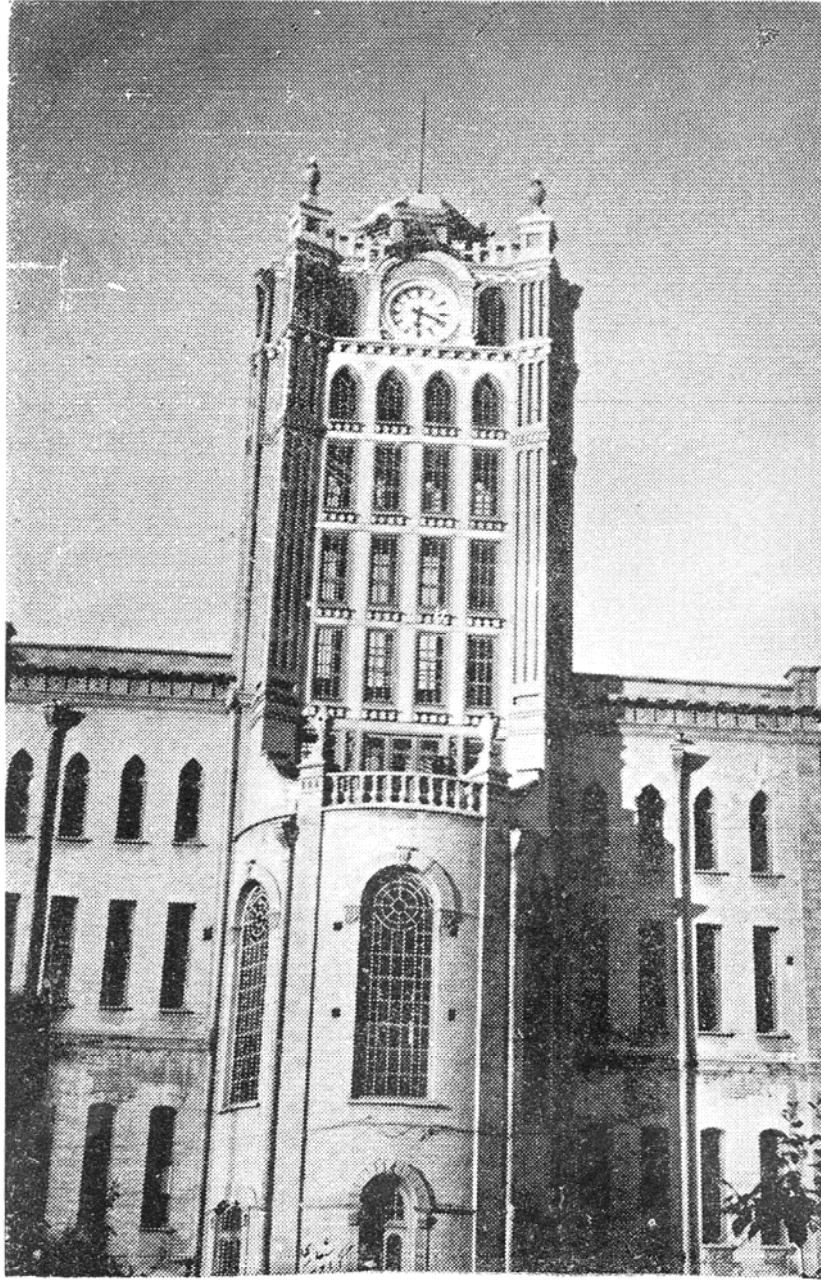
مقدمه

قریب ده سال پیش، هنگامیکه جناب آقای علی دهقان استاندار کنونی آذربایجان شرقی، مدیریت کل فرهنگ آذربایجان را به عهده داشتند هیئتی از فرهنگیان مجرب تبریز را مأمور ساختند که راهنمایی جهت شهرهای آذربایجان شرقی تألیف کنند. جلسات متعددی تشکیل یافت، منظور هیئت با ادارات فرهنگ تمام شهرستانهای آذربایجان اعلام گردید و اطلاعاتی از آنها خواسته شد. هر اداره بظن و گمان، مطالبی جمع کرد و بکمسیون تألیف راهنما فرستاد، اعضای هیئت نیز خود مطالبی گرد آوردند، این مطالب متنوع پرونده قطوری را تشکیل داد، اما تنها بدرد تألیف راهنما نمی خورد، چه کسی از اعضای این هیئت تا آن زمان بکشوری خارج، سفری نکرده بود و اطلاعی از مطالب مورد نیاز یک سیاح یا مسافر خارجی نداشت. روزگاری بر این برآمد، آقای دهقان تغییر مأموریت یافتند و مدتی بعد با سمت استانداری بآذربایجان مراجعت کردند. این بار زمینه برای تألیف راهنما آماده تر بود، چند تن از اعضای هیئت سابق بکشورهای اروپا و آمریکا مسافرت و نیازمندیهای یک مسافر خارجی را تا حدی درک کرده بودند. کمیونی از آقایان اسماعیل دیباج سرپرست اداره هنرهای زیبای آذربایجان شرقی و طهماسب دولتشاهی رئیس اداره آموزش سمعی و بصری آذربایجان شرقی و مرتضی محسنی رئیس بازرسی اداره کل فرهنگ آذربایجان شرقی و نگارنده تشکیل یافت و شروع بکار تألیف راهنمایی جهت راههای آذربایجان و شهر تبریز کرد. ترسیم نقشه ها و تهیه راهنمای راهها بوسیله آقای اسماعیل دیباج بعمل آمد، عکسهای مورد نیاز با هزینه کتابخانه ملی تبریز زیر نظر آقای دولتشاهی گرفته شد، تهیه اطلاعات فرهنگی و استخراج قسمتی از تاریخچه تبریز (از تاریخ تبریز پروسور و مینورسکی) بوسیله آقای محسنی صورت گرفت،

بقیه مطالب نیز بوسیله نگارنده تهیه و تدوین گردید و سپس ملخصی از مطالب راهنما بوسیله آقای عبدالامیر سلیم معلم دانشکده ادبیات تبریز با انگلیسی در آمد و با مباشرت کتابخانه ملی تبریز و سرمایه کتابفروشی حاج محمد باقر کتابچی حقیقت بطبع رسید. کمیسیون تألیف راهنما در انجام دادن این کار کوچک از کمک‌های بزرگ و ذیقیمت مؤسساتی نظیر اداره کل فرهنگ آذربایجان شرقی و اداره کل شهر بانیهای آذربایجان و مؤسسه انتشارات فرانکلین تبریز نیز استفاده کرد و اکنون که کار خود را پایان رسانیده ، ضمن سپاسگزاری از اولیای مؤسسات مزبور ، افتخار دارد که باین خدمت ناچیز ، یکی از خواستهای جناب آقای علمی دهقان را که سالیان دراز با صداقت و امانت بفرهنگ و عمران تبریز عزیز خدمت کرده اند ، بر آورده است .

عبدالعلی کارنگ

تبریز- ۲۲ آبانماه ۱۳۴۲



نمای جنوب غربی عمارت شهرداری
Municipality (City Hall)

میدان شهرداری
Municipality Square



تاریخچه تبریز :

از گذشته بسیار قدیم تبریز اطلاع درستی در دست نیست^۱. مورخین ارمنی نام آن را محرفی از عبارت «د-ای-ورژ»، «این برای انتقام است» یا «انتقام گاه» و از زمان خسرو ارشاکی حکمران ارمنستان میدانند، حمدالله مستوفی ضمن بحث از نام تبریز بنای آن را بزبیده زن هارون الرشید نسبت میدهد، دیگران نیز عقایدی اظهار می کنند اما آنچه مسلم است، تبریز سالها قبل از اسلام وجود داشته و در طول تاریخ حوادث زیادی دیده، بارها ویران و دوباره آباد شده و امروز با خاطراتی متنوع و تجاربی فراوان چون مردان جهان دیده خم بابرو نمیآورد و با سری بلند و روئی گشاده از همنان عزیز پذیرائی می کند .

در سال ۲۱ هجری مهاجمین عرب برای آن دست یافتند و یکسال بعد آذربایجان را گشودند و بعلت خوشی هوا و وفور نعمت بتدریج دسته های متعددی از آنان در این سرزمین سکونت گزیدند. خاندان ازد از قبایل معروف یمن از آنجمله بودند که در آذربایجان ماندند و رفته رفته صاحب قدرت و اعتباری شدند . رواد ازدی در زمان منصور عباسی فرمانروائی خاندان روادیان را در آذربایجان بنیان نهاد. در زمان او و فرزندانش تبریز رو بآبادی گذاشت و باروئی بدور آن کشیده شد. اما در سال ۲۲۴ بواسطه زمین لرزه بارو و خانه های شهر همه فرو ریخت و بار دیگر شهر در زمان خلافت متوکل آباد گردید .

دوام عمران مستلزم آرامش و امان است ، تبریز نیز این را نداشت ، در بین حکومت های محلی متعددی چون رواد و بنی ساج و آل مسافر و امرای آل بویه دست

۱- جهت استحضار بیشتر از تاریخ این شهر به کتاب «تاریخ تبریز» تألیف پروفیسور و. مینورسکی ترجمه عبدالعلی کارنگ رجوع شود .

بدست می‌گشت تا نوبت حکومت بابومنصور وهسودان پسر محمد یامملان، ممدوح قطران تبریزی، رسید و آرامشی نسبی یافت. ابن مسکویه مقارن این ایام در باره تبریز می‌نویسد: «تبریز شهر مهمی است، باروی محکمی دارد، باغهای پردرخت آنرا احاطه کرده است، مردم آن شجاع و سلحشور و توانگرند.»

در سال ۴۳۴ هجری بار دیگر شهر تبریز بواسطه زلزله بکلی ویران گردید و جمع کثیری کشته شدند.

پس از ظهور سلسله سلجوقی آذربایجان نیز مثل سایر ایالات ایران زیر سلطه سلجوقیان درآمد، طغرل جشن ازدواج خود را بادختر خلیفه در نزدیکی تبریز برپا ساخت. در سال ۴۹۴ سلطان برکیارق در حوالی تبریز اردو زد و چندی بعد این شهر را ببرادرش محمد وا گذاشت.

در زمان سلاجقه عراق، سلطان محمود مدتی در این شهر اقامت گزید، بعد از وفات محمود، مسعود برادر وی به تبریز آمد اما در نتیجه فشار داود پسر سلطان محمود، این شهر را ترك گفت و داود از این شهر بر تمام آذربایجان و اران و ارمنستان حکومت راند. ولی دیری نکشید که ایلدگز مؤسس سلسله اتابکان بر آذربایجان استیلا یافت و سی سال بر این سرزمین فرمانروائی کرد و سپس جانشینان وی تا ۶۲۲ هجری برمسند وی تکیه زدند.

اتابکان آذربایجان مخصوصاً شمس‌الدین ایلدگز و دو پسرش محمد جهان پهلوان و قزل ارسلان در تاریخ ادبیات ایران یادی خیر و نامی بلند دارند. زیرا عده‌ای از سخن‌سرایان بزرگ فارسی مانند ظهیرالدین فاریابی و افضل‌الدین خاقانی و مجیرالدین بیلقانی و اثیرالدین اخسیکتی ضمن قصایدی شیوا آنان را مدح گفته و نامشان را جاوید ساخته‌اند.

در زمستان ۶۱۷، هنگام فرمانروائی اتابک ازبک، مغولها روی به تبریز آوردند،

اتابك به نخجوان گریخت ولی وزیر وی شمس الدین طغرایی با انعقاد قرارداد و پرداخت غرامتی سپاه مغول را بیازگشت وادار ساخت. ازبك باز به تبریز آمد، اما در ۲۷ رجب ۶۲۲ باورود جلال الدین خوارزمشاه به تبریز، باردیگر فرار را برقرار ترجیح داد و برای همیشه از صحنه سیاست کنار رفت. جلال الدین شش سال در تبریز فرمانروایی کرد و با زن ازبك ازدواج نمود، ولی از سوء سیاست و بدی رفتار وی مردم به تنگ آمدند و وی ناچار عرصه را خالی کرد و قشون مغول بر تبریز مسلط شدند و غرامت گزافی بر مردم بستند و سپس حکومت آذربایجان را بملك صدرالدین سپردند. در زمان حکومت هلاکو که مراغه مرکزیت داشت، فرمانروایی تبریز همچنان با صدرالدین بود، اما در زمان اباقا تبریز پایتخت رسمی شد و جانشینان وی نیز این شهر را مرکز امارت خویش قرار دادند.

در زمان غازان خان آبادی شهر بحد کمال رسید و مرکز علم و تجارت و سیاست کشور گردید. دانشمندان و هنرمندان بزرگ از اقصی نقاط مملکت روی به تبریز نهادند و مورد محبت و تشویق غازان خان قرار گرفتند. ربع رشیدی و شب غازان و عمارات بسیار دیگر در تبریز بنا شد. غرس اشجار و کشت گیاهان سودمند متعددی مورد آزمایش قرار گرفت، تحقیقات بزرگی در علوم متداول عصر بعمل آمد و نام تبریز و علمای آنرا زبانزد خاص و عام ساخت.

در سال ۷۰۳ غازان خان در گذشت و باتشریفات بزرگی در مقبره شام مدفون شد. باغروب ستاره حیات غازان خان، اختر اقبال جانشینان وی نیز روی بافول نهاد، کم کم هرج و مرج و اختلافی بین بازماندگان و امرای قشون و وزرای وی پدید آمد، خواجهرشیدالدین وزیر باتدبیر غازان بقتل رسید، ربع رشیدی معروض نهب و غارت گردید و پایتخت به سلطانیه منتقل شد. دیگران نیز دیر نپائیدند تا نوبت جلائریان فراز آمد. در ۷۳۶ امیر شیخ حسن بزرگ جلائری، سلطان محمد خان را به تخت

فرمانروائی تبریز نشاند و بدین ترتیب تبریز پایتخت کهن، دوباره مرکز حکومت ایلخانان گردید. چندی بعد امیر حسن کوچک چوپانی قدرت یافت و سلیمان خان را بایلخانی برداشت. پس از درگذشت امیر حسن چوپانی برادر وی اشرف فرمانروای تبریز شد اما بر سر بیرحمی و ستمگری خود از پای درآمد و سرش بر در مسجد جامع شهر آویخته شد.

سلطان اویس پسر شیخ حسن بزرگ جلائری خود را به حوالی تبریز رسانید ولی بورود به شهر موفق نگردید. دو سال بعد باز عزم تبریز کرد این بار گرفتار شد و از پای درآمد. پسرش سلطان حسین نیز پس از چند سال فرمانروائی در تبریز بسر گذشت وی دچار شد، و برادرش سلطان احمد بجای وی نشست تا امیر تیمور در صحنه حوادث ظاهر گشت.

با وجود این حوادث جلائریان مورد علاقه و احترام مردم تبریز بودند، از آثار آنان مقبره دمشقیه و بنای عظیم دولت خانه را نوشته اند.

امیر تیمور پس از فتح آذربایجان، حکومت آن را بفرزند خود میرانشاه سپرد، اما پس از درگذشت امیر تیمور، قره یوسف قره قویونلو بر اولاد وی چیره شد و سلسله ترکمانان قره قویونلو را در تبریز تأسیس کرد. از معروفترین امرای این سلسله جهان شاه را می توان نام برد که بنای مسجد کبود تبریز با مروری صورت گرفت. از حوادث مشهور زمان وی قتل عام «اهل حق» تبریز است.

فرمانروائی سلسله قره قویونلو بدست اوزون حسن بایندری منقرض شد و اوزون حسن در سال ۸۷۳ بر تبریز دست یافت و حکومت مقتدری ترتیب داد و برای تربیت و تقویت قشون خود از معلمان و سلاح گرم و نیز استفاده کرد و موجبات وحشت و نگرانی سلطان محمد ثانی پادشاه عثمانی را فراهم آورد.

جانشینان وی مخصوصاً سلطان یعقوب در عمران و آبادی تبریز کوشش فراوان

کرد و در باغ صاحب آباد قصر هشت بهشت را بنیان نهاد. معروف است که در سقف ایوان بزرگ این قصر تصویر جنگهای مهم ایران و تصاویر سفرا و غیره نقاشی شده بود. حرمسرای شاهی که در آن هزار زن سکونت داشت در پهلوی کاخ هشت بهشت واقع بود. يك میدان بزرگ، يك مسجد و يك بیمارستان که می توانست هر روز از هزار بیمار پذیرائی کند نیز در کنار این کاخ وجود داشت.

بساط قدرت و تسلط سلسله آق قویونلو بدست شاه اسمعیل صفوی بر چیده شد و شهر تبریز در ۹۰۶ بدست مؤسس سلسله صفوی افتاد. جمع کثیری بعلت بقا در مذهب تسنن بقتل رسیدند و قبر جمعی از بزرگان سلف از روی کینه توزی نبش و استخوانهایشان سوزانیده شد. در سال ۹۲۰ سلطان سلیم عثمانی با قهر و غلبه وارد تبریز گردید، خزاین شاهان ایران را بتصرف آورد و هزارتن از صنعتگران ماهر شهر را بقسطنطنیه کوچانید و بعد از يك هفته توقف، از مراجعت بکشور خود ناگزیر شد.

در زمان شاه طهماسب صفوی تبریز بآبادی گرائید و ساختمانهای مهمی در آن بوجود آمد که از آن جمله مسجد جامع و مسجد صاحب آباد را می توان نام برد. در این دو مسجد سنگهای بزرگ مرمری با کتیبه ها و نقش و نگار زیبا و حجاری عالی کار گذاشته شده بود و نمونه های چندی که از حوادث شوم حملات عثمانی و جنگهای ناشی از تعصب مذهبی آن دوران سلامت مانده علاقه شاه طهماسب را بعمران تبریز و مهارت هنرمندان آن عصر را بخوبی روشن میسازد.

حملات و تخریب و قتل عام های مکرر سلاطین عثمانی و عدم توجه شاهان صفوی به تبریز، این شهر را مدت ها از نعمت آرامش و آبادی بی نصیب ساخت. در زمان شاه صفی جانشین شاه عباس، سلطان مراد چهارم بقصد تخریب و قتل عام مجدد تبریز بآذربایجان لشکر کشید و پس از ورود به تبریز نه تنها بر عمارات و ساکنین آنها ابقاء نکرد حتی قسمت زیادی از درختان باغات اطراف شهر را نیز از پای درافکند. اما چندی بعد

شهر از نو جان گرفت و آباد شد چنانکه شاردن و تاورنیه و اولیاء چلبی عظمت و آبادی و وفور نعمت تبریز را از آن بعد ستوده‌اند .

در فتنه افغانه باز تبریز میدان تاخت و تاز ترکان واقع شد و اشرف افغان طبق عهدنامه ۱۱۴۰ مالکیت دولت عثمانی را بر قسمت شمال غربی ایران برسمیت شناخت .

با ظهور نادر و وصولت وی باردیگر پای ترکان از تبریز کوتاه شد و امیر ارسلان پسر عموی دلیر نادر شاه، بامارت تبریز منصوب گردید. وی در سال ۱۱۶۱ بتوطئه امیر ابراهیم برادرزاده نادر بقتل رسید، امیر ابراهیم نیز خود مدتی بعد بوسیله شاهرخ نواده نادر شاه از پای درآمد.

در زمان زندیه نخست آزادخان افغان حکمران تبریز بود، در سال ۱۱۷۰ محمدحسن خان قاجار بر آنجا دست یافت، یکسال بعد کریم خان زند بر آذربایجان چیره شد، اما تبریز وضع ثابت و آرامی نیافت و همچنان دست بدست می گشت. در سال ۱۱۹۴ زلزله شدیدی در تبریز رخ داد و خسارت زیادی بر شهر وارد آمد.

چون آغامحمدخان قاجار بسلطنت رسید حکومت تبریز و خوی را بجعفرقلی خان دنبلی وا گذاشت. در سال ۱۲۱۴ عباس میرزا ولیعهد ایران با احمدخان مقدم مراغی به تبریز آمد و تصمیم به تقویت و تجهیز قشون گرفت و مستشارانی از انگلیس و روس جهت این کار استخدام کرد و قورخانه و کارخانه توپریزی و مخازن مهمات و مغازه‌هایی در تبریز دائر کرد و بتأسیس چاپخانه و اشاعه علوم و فنون متداول عصر در تبریز همت گماشت .

در زمان عباس میرزا قشون روس بقصد تلافی پیشرفتهای آغامحمدخان، بر آذربایجان سرازیر شد و پس از مدت‌ها جنگ، آخرسر با انعقاد قرارداد ترکمن چائی بآن سوی ارس پس نشست .



استخرشاہ (شاہکلی)
Shah-Goli

تبریز از زمان عباس میرزا مقرر رسمی ولیعهد شد و ناصرالدین شاه و مظفرالدین شاه نیز دوران ولیعهدی خود را در این شهر بسر بردند و تبریز پایتخت دوم و شهر مهم کشور گردید، تجارتش رونق گرفت و کم کم روی بآبادی نهاد. مدارس جدیدی باز شد و جمعی از مردم مستعد با زبان و علوم و افکار اروپائی آشنا شدند، دریافتند که آزادی حق فطری بشر است، بایبداستبداد مبارزه باید کرد، عدالت و برابری و برادری را در جامعه حکمفرما باید ساخت، خصم ظالم و یار مظلوم باید بود و در نشر این عقیده چون دیگر هم‌میهنان اصلاح طلب خود کوشیدند تا در سال ۱۳۲۴ قمری فرمان آزادی ملت و برقراری مشروطیت از طرف مظفرالدین شاه قاجار صادر شد و چندی بعد جمعی از خیراندیشان و رهبران نهضت آزادیخواهی چون تقی زاده و مستشارالدوله و فرشی و حریری، بعنوان نماینده تبریز در نخستین دوره قانوانگذاری مجلس شورای ملی شرکت کردند.

مظفرالدین شاه در گذشت و محمدعلی شاه جانشین وی گردید، مجلس را بتوپ بست و عده‌ای از نمایندگان را در خاک و خون کشید و چنان رعب و وحشتی در کشور ایجاد کرد که کسی را یارای بر زبان راندن نام مشروطیت و آزادی نبود، تمام محلات تبریز هم مثل دیگر نقاط ایران زیر سلطه مستبدین درآمد، انجمن ایالتی تعطیل شد، دوتن از اعضای آن در کونسولخانه روس تحصن اختیار کردند، دیگران نیز هریک سر خویش و راهی در پیش گرفتند، فقط در گوشه‌ای از امیرخیز ستارخان فرزندان دلیر آذربایجان که مردی ساده دل و پاکباز بود و تعدیات و حق شکنیهای درباریان قاجار او را بجرگه آزادیخواهان در آورده بود کمر همت بر میان بست و بیاری چند مجاهد فداکار بادولتیان در آویخت و پس از ماهها ستیز و آویزش شهر تاریخی تبریز را از چنگ دیو خودکامگی و استبداد رهائی بخشید. در این موفقیت بزرگ باقرخان سردسته مجاهدان خیابان نیز سهم بسزائی داشت. انجمن ایالتی دایر و بتمام دنیای آزاد

قایم مقام مجلس شورای ملی ایران معرفی شد. ستارخان و باقرخان پیاس این خدمات از طرف ملت لقب سردار ملی و سالار ملی یافتند. مردم دیگر ولایات هم از نهضت مردانه تبریز الهام گرفتند و یکی پس از دیگری سر بعصیان برداشتند، بزودی اصفهان و رشت و کمی بعد پایتخت کشور به تصرف آزادیخواهان درآمد و ناچار شاه قاجار بمردم مشروطه اعطا کرد، اما وقت گذشته بود و او میبایست به پیش ملهم خود فرستاده شود. احمد میرزا فرزند سیزده ساله وی بجایش نشست و نیابت سلطنت بعضدا الملك وا گذار شد. لابد خواننده محترم میخواهد پایان کار قهرمان داستان ما، گرد آزادی، ستارخان را نیز بداند، باید گفت سرنوشت او نظیر سرنوشت دیگر قهرمانان بود و قبر بسیار ساده و حقیر وی در شهر ری از این معنی به نیکوی حاکی است^۱.

دنیا بسرعت پیش میرفت، ایران کسی میخواست که مردانه قیام کند و کشور را از ورطه سقوط و زوال برهاند، قرعه این فال بنام رضا شاه بزرگ زده شد، بر تخت سلطنت نشست، ملوک الطوائفی و خانخانی را برانداخت، بتأسیس مدارس ابتدائی و متوسطه و عالی و بیمارستانها و کارخانهها و ایجاد راههای شوسه و راه آهن سرتاسری و ترتیب و تنظیم تشکیلات لشکری و کشوری مملکت همت گماشت و ایرانی نو پدید آورد. تبریز نیز از این تحول سهمی برد، آرامش و امان یافت، رو بآبادی گذاشت، دبستانها و دبیرستانها و دانشسراها و هنرستانها و بیمارستانها و کارخانهها و مؤسسات ملی و دولتی متعددی در آن ایجاد شد و خیابانهای پهلوی و فردوسی و تربیت و شاهپور و توپخانه و منصور و خیابانهای کنار رودخانه و همچنین سد مرتب دو طرف مهرانرود جهت جلوگیری از خطر سیل احداث گردید. از بین مصادر امور این عصر تبریز، نام نیک و خدمات ارزنده مرحومان سرلشکر عبدالله امیر طهماسب و میرزا محمد علی خان تربیت و حاج ارفع الملك جلیلی بیش از همه ورد زبانهاست.

برای استحضار کامل به «یادی از قهرمانان آزادی»، نشریه ۲۸ فرهنگ تبریز رجوع شود.



دورنمای شمالی قسمتی از شهر تبریز
A View from the Northern part of Tabriz



دورنمای غربی قسمتی از شهر تبریز
A View from the Western part of Tabriz

حادثه شهریور ۱۳۲۰ پیش آمد ، شمال و جنوب کشور ایران از طرف نیروهای روس و انگلیس اشغال شد ، مؤسس سلسله پهلوی کنار رفت و اعلیحضرت محمدرضا شاه پهلوی بجای وی نشست . گرچه ایران بظاهر استقلالی داشت ولی صاحب اختیار واقعی ، نیروهای اشغالی بیگانه بود که از شمال و جنوب آتش فتنه و آشوب را دامن میزدند و مردم جاهل را بعناوین مختلف تحریک و اغواء میکردند و بجان هم می انداختند . بدیهی است خیر اندیشان قلیل و مجرب قوم نیز بمصداق « از دست بسته چه خیر آید و از پای شکسته چه سیر » ناگزیر با دلی خونین و دستی بسته بانظار فرصت نشسته بودند . تحقیر زبان تکلم آذربایجان و ستم و تعدی مالکان و محرومیت طبقه کارگر ، وسیله تبلیغی بود که کارگردانان سیاست شمال آنروز ، بدان احساسات پاک و بی آرایش جوانان بی تجربه و ساده آذربایجان را برانگیختند و آنان را در گرد فرقه دموکرات آذربایجان فراهم آوردند تا کار به حوادث تأثر انگیز سالهای ۱۳۲۴ و ۱۳۲۵ انجامید و چندین هزار آذربایجانی بدست همدیگر بخاک و خون کشیده شدند .

بزرگترین زیانی که از این حوادث متوجه شهرهای بزرگ آذربایجان من جمله تبریز گردید انتقال طبقه متمکن و کاردان آن شهرها و ثروت آنان بتهران بود که پس از رفع بحران و استقرار امن و امان نیز کسی حاضر بمراجعت نشد و روی بمولد و موطن خود بازنگردانید . اما دولت برخلاف این طبقه کوشید تا غفلت سالهای پیش را جبران و خواست قانونی مردم آذربایجان را بتدریج تأمین کند . آغاز اسفالت خیابانهای تبریز و مقدمات کار لوله کشی و تقویت برق شهر ، نصب دستگاه دهنده رادیو ، تأسیس دانشگاه ، بنای پل بمون مسلح شاهی ، احداث خیابان شهناز جنوبی و خیابان شمس قمریزی و چند جاده فرعی و ساختمانهای جدید استانداری ، بانک ملی ، دارائی ، دبیرستان منصور و یکی دو دبستان تازه از کارهای این زمان است .

بلی کارهایی صورت میگرفت ، اما برای شهری از یاد رفته و زجر کشیده کافی

و مقنع نبود. تحول بزرگی در تمام شؤون و بخصوص در بهداشت و فرهنگ و عمران لزوم داشت.

تأسیس بیمارستانها و درمانگاههای دانشکده پزشکی و تنسیق امور بهداشتی خیریه از آنجمله مؤسسه شیر و خورشید سرخ تبریز و سازمانهای سودمند اداره بهداشت، کمک مؤثری برای رفع قسمتی از این نیازمندی بشمار میرفت. انتصاب شخص شایسته و کاردانی چون آقای علی دهقان نیز بمدیریت کل فرهنگ آذربایجان در ۱۳۲۹ بآرزوی توسعه و پیشرفت فرهنگ در آذربایجان جامه عمل پوشانید، در ظرف چندسال در شهر تبریز قریب شصت کاخ فرهنگی جدید جهت مدارس احداث گردید، کتابخانه ملی تبریز، موزه آذربایجان، بیمارستان، باشگاه و شرکت تعاونی و فروشگاه فرهنگیان با ساختمانهای متناسب زیبا تأسیس یافت و کارهای تعلیماتی فرهنگ تبریز نیز همگام با این اقدامات بحدی پیش رفت که فرهنگ نمونه کشور بشمار آمد.

در سال ۱۳۳۸ راه آهن «تهران - تبریز» بایستگاه تبریز رسید و در چهارم اردیبهشت ماه همین سال بدست شاهنشاه افتتاح و بهمین مناسبت خیابان ایستگاه نام «چهارم اردیبهشت» یافت.

در عرض این چند سال از طرف شهرداری نیز اقداماتی راجع بعمران و آبادی شهر بعمل می آمد ولی بحدی آهسته و تدریجی بود که مورد توجه کسی واقع نمیشد. در اواخر سال ۱۳۳۸ آقای مهام باستانداری آذربایجان منصوب گردید و از روز ورود به تبریز بدون درنگ دست بکار عمران شد، اسفالت خیابانهای شاهپور جنوبی، منصور و ششگلان را تجدید کرد، با کمک اصناف و کسبه اقداماتی راجع بروشنائی بازار و اسفالت کف آن بعمل آورد، بلوار باغ گلستان و قسمتی از بلوار دروازه تهران را احداث نمود، اما باتغییر مأموریت وی کارهای عمرانی شهر موقوف ماند و فترت و رخوتی پیش آمد.

در خرداد ماه ۱۳۴۰ آقای علی دهقان مدیر کل اسبق فرهنگ آذربایجان بسمت استانداری به تبریز آمد و چند هفته ای بمطالعه پرداخت، چون سالها در این شهر زندگی کرده و باشکالات کار و نیازمندیهای شهر از نزدیک وارد شده بود لذا با نقشه ای درست و تصمیمی قاطع بکار اصلاح و عمران شهر پرداخت و در ظرف دو سال، پلهای بتون مسلح ملل متحد و دارائی، بلوارهای رضاپهلوی و منجم، و سد و دو تونل سنگی بزرگ محله سیلاب احداث شد، جاده فرودگاه و استخر شاه و چند خیابان اصلی و فرعی که رویهم متجاوز از نیم میلیون مترمربع بود اسفالت گردید. پلهای کم عرض و مال رو آجی چای و منجم با تعمیر و تغییر فنی اساسی بصورت کنونی درآمد، بلوار کوچک دروازه تهران چند برابر توسعه یافت، خیابان چهارم اردیبهشت با توسعه و تجدید ساختمان شکل دل انگیز فعلی را گرفت، تیرهای چوبی برق از اغلب خیابانهای شهر برچیده شد و بجای آنها تیرهای آهنی با چراغهای فلورسنت نصب گردید. اقدامات عمرانی و اصلاحی متعدد دیگری نیز بعمل آمد که اتخاذ سلیقه اختصار تاریخچه اجازه ذکر یکایک آنها و اطاله کلام را نمیدهد، اما از ذکر دو نکته ناگزیریم: نخست اینکه مردم دل آگاه و حق شناس تبریز هرگز خدمات صادقانه هیچ خدمتگزار صدیق من جمله آقای علی دهقان را که هر وجب تبریز یادگاری از خدمات بی شائبه ایشانست فراموش نخواهند کرد.

دیگر اینکه شهر تبریز با محرومیت های فراوانی که در روزگاران پیشین کشیده هنوز بخدمات و اصلاحات و عمران بیشتری نیازمند است که بتواند واقعاً شکل شهر آبادی را بخود بگیرد.

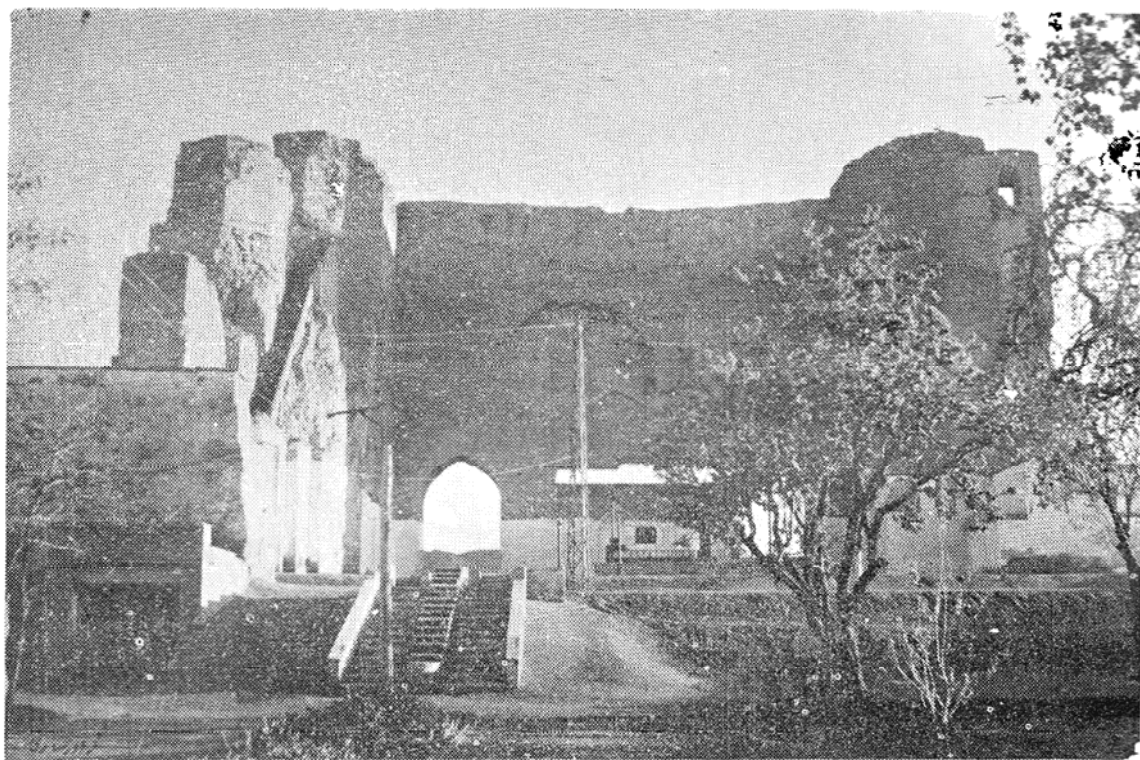
آثار تاریخی تبریز^۱:

۱- **ارک یا مسجد علیشاه** واقع در خیابان پهلوی - سه راه فردوسی ، باقیمانده مسجد بزرگ قدیمی باشکوهی است که بدستور و مراقبت تاج‌الدین علیشاه وزیر غازان خان و همکاری خواجه رشیدالدین فضل‌الله وزیر دیگر غازان بین سالهای ۷۱۶ و ۷۳۶ قمری ساخته شده است . این مسجد سقف نداشته و بنای فعلی که اخیراً تغییراتی در آن داده شده محراب مسجد بوده است.

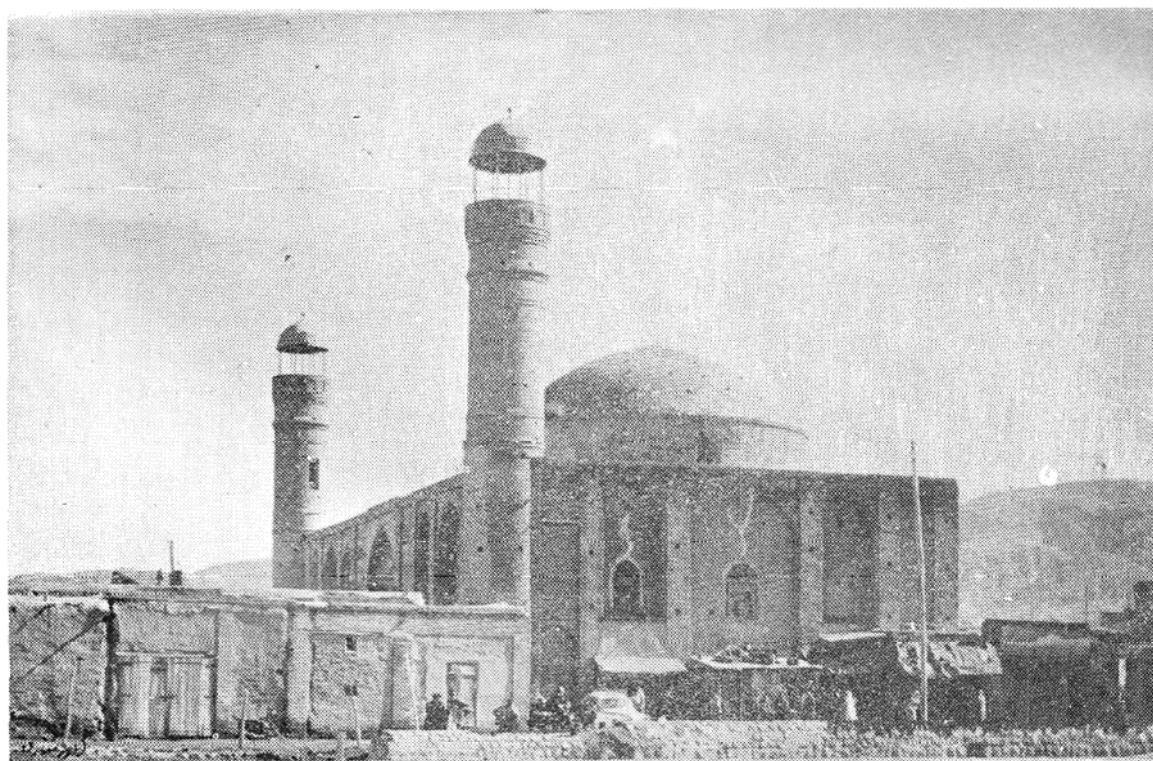
۲- **ربع رشیدی** که اکنون ویرانه‌هایی از آن باقیمانده است در سمت شمالی جاده بیلانکوه (ولیانکوه) واقع شده . ربع رشیدی یا قلعه رشیدیه باهمت خواجه رشیدالدین فضل‌الله وزیر غازان خان بنا شده و عبارت از ساختمانهای متعدد زیبا و مرکز علم و هنر آن عصر بوده است.

۳- **شام یا شنب‌غازان** که اکنون یکی از محلات غربی تبریز بشمار میرود در زمان غازان خان شکوه و رونق بسزائی داشت ، ارغون قصر مجللی در آن بنا کرده بود ، در ۶۹۹ هجری غازان نیز جهت آرامگاه خود عمارت مفصل و محکمی بنیاد نهاد که گنبد آن از گنبد قبر سلطان سنجر سلجوقی واقع در مرو ، مرتفعتر بود و بلندترین عمارت اسلامی دنیا محسوب میشد. در این بنای بزرگ علاوه بر مقبره غازان ، یک مسجد ، دو مدرسه ، یک دارالسیاده ، یک بیمارستان ، یک رصدخانه ، یک کتابخانه ، یک دیوانخانه ، یک ساختمان برای اعضای ادرای این دستگاه ، یک آب انبار و چند گرمابه وجود داشت و موقوفاتی بود که در آمد آنها بر یکصد هزار طلا بالغ میگردد. اکنون از این ابنیه جز چند پشته آجر و کاشی شکسته چیزی باقی نیست.

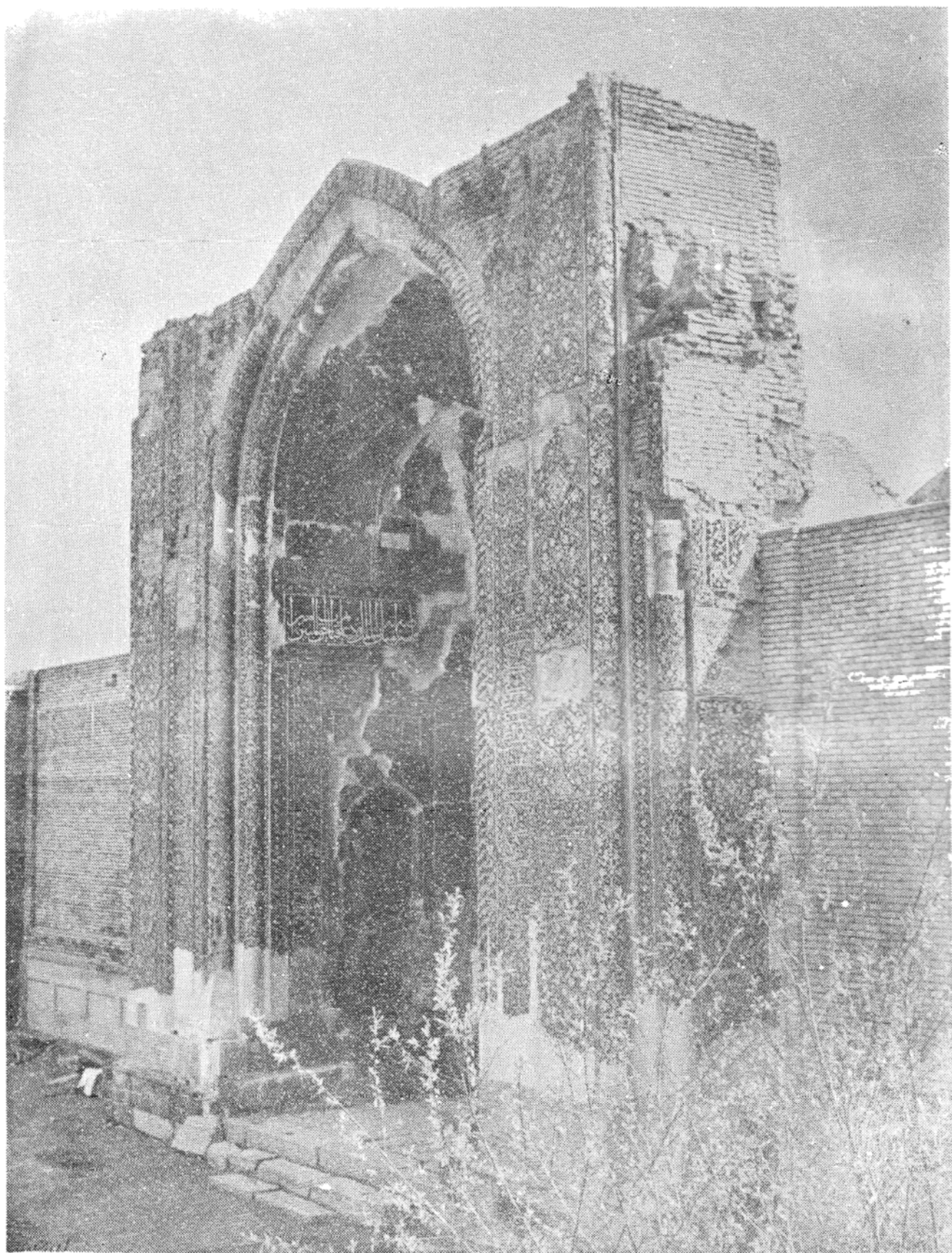
۱- برای استحضار کامل از کیفیت بنا و تاریخ این آثار به کتب : راهنمای آثار تاریخی آذربایجان شرقی تألیف اسماعیل دیباج و تاریخ تبریز تألیف پروفیسور و. مینورسکی رجوع فرمائید.



نمای شمالی بنای تاریخی ارك (مسجد علیشاه)
Arc (A Historical Monument)

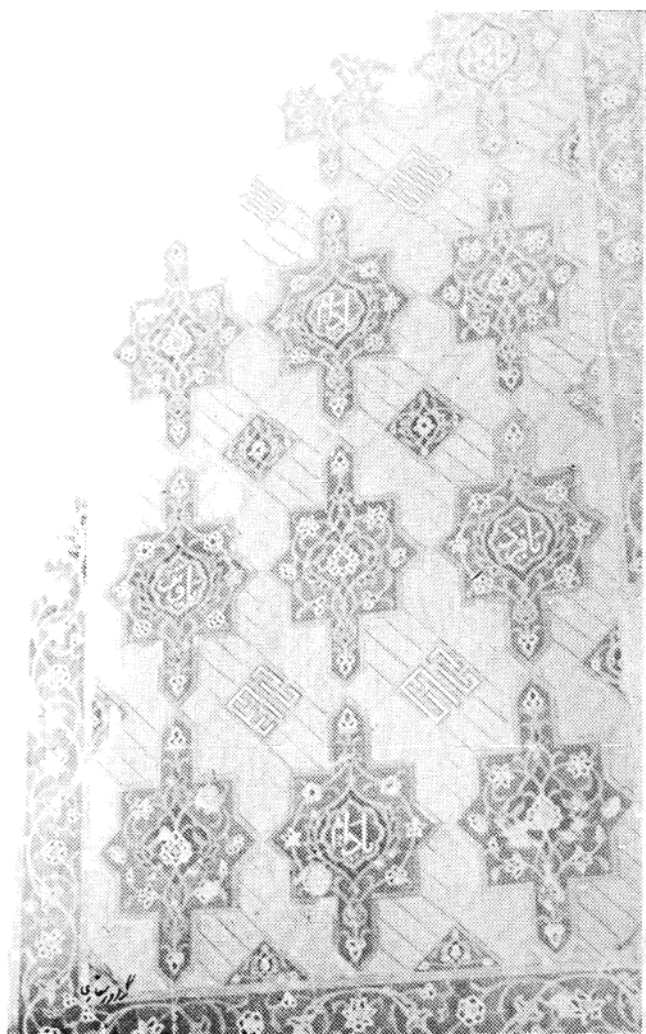


مسجد و مقام صاحب الامر
Saheb-al-Amr
Mosque and Shrine

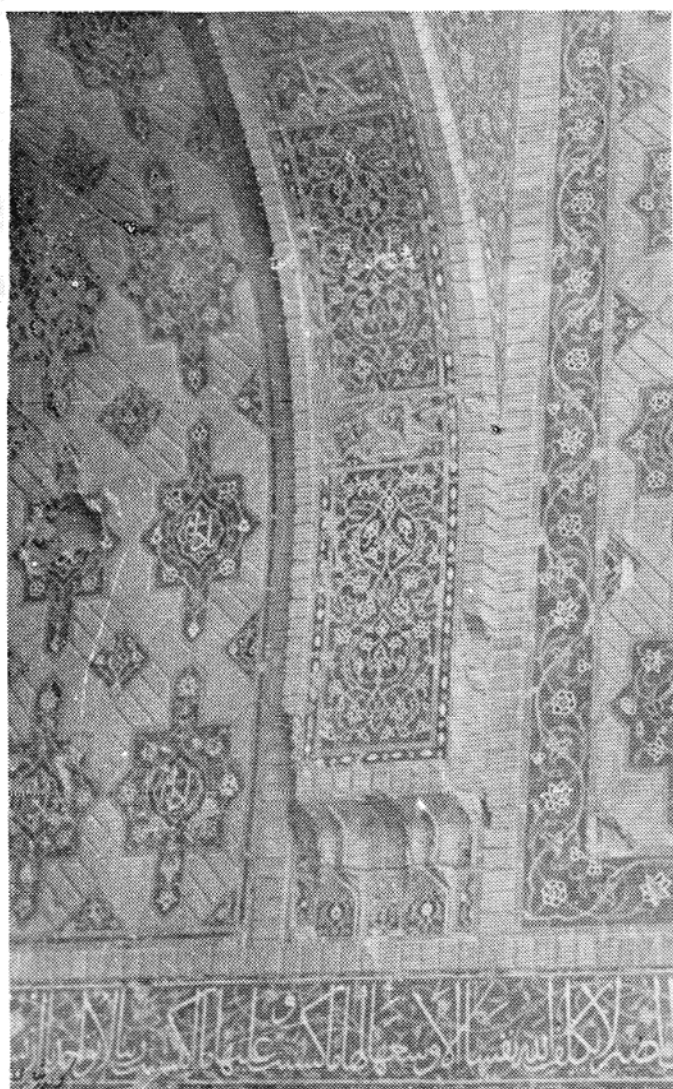


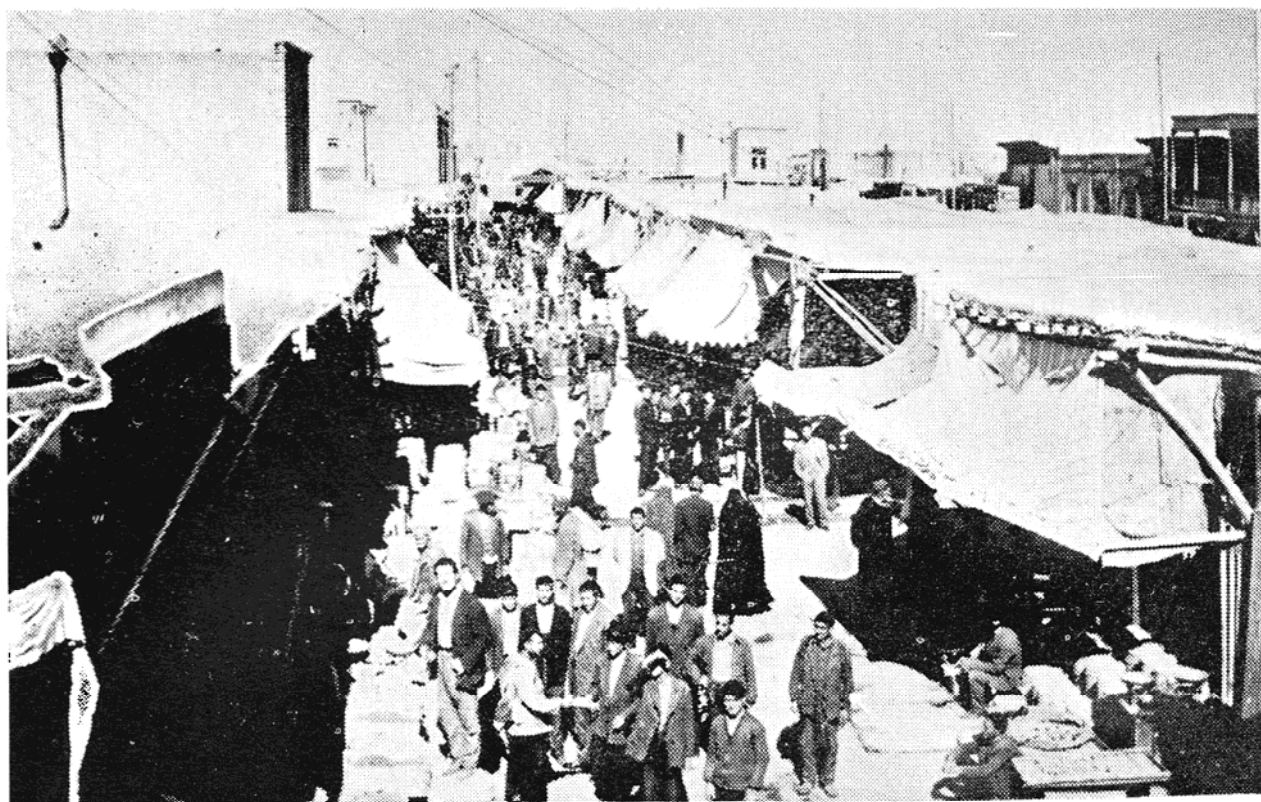
سر در بنای تاریخی مسجد کبود (طرف شمالی - کوی خیابان قدیم)
Façade of The Blue Mosque

قسمتی از کاشیکاریهای داخلی مسجد کبود



*Some Tiles from the Inner Part
of the Blue Mosque*





دو منظره از میدان خواربارفروشی صاحب الامر
Saheb-Al-Amr Common Market



۴- **مسجد جامع** واقع در مدرسه طالبیه - بازار صفی، نخستین بانیش معلوم نیست، بعد از آنکه بزلزله ویران گردیده توسط حسینقلی خان دنبلی مجدداً بر همان بنیان قدیم بنا شده و فعلاً مسجدی مرفوع و دراز است بطول ۶۰ و عرض ۱۵/۲۰ متر که با طاقهای ضربی آجری پوشیده شده.

در سردرب مدرسه طالبیه و سر در مسجد جامع کتیبه‌های برجسته‌ای از سنگ مرمر نصب شده که شرح تعمیرات انجام یافته در دوره قاجاریه و موقوفات مدرسه و فرمانی در باب منهیات روی آنها حک شده است.

در یکی از طاقهای کم‌عرض طرف غربی قسمت اول مسجد سنگ مرمر صافی بطول ۱/۷۲ و عرض ۱/۱۲ متر بدیوار جنوبی طاق نصب و فرمان جالبی از شاه طهماسب اول صفوی (۹۳۰-۹۸۴هـ) در دوازده سطر بخط ثلث برجسته روی آن نوشته شده که از لحاظ تاریخ حائز اهمیت است.

۵- **مسجد حسن پادشاه** واقع در خیابان صاحب‌الامر، در زمان اوزون حسن آق‌قویونلو با آجر و سنگهای مرمر و کاشیهای معرق ساخته شده بود ولی در اثر زلزله بکلی فرو ریخته و تجدید بنا شده است، اکنون بجز کتیبه سردرب مدرسه حسن پادشاه و چند سنگ مرمر موجود در دیوارهای داخلی مسجد چیزی از بقایای مسجد اصلی بچشم نمی‌خورد.

۶- **مسجد کبود** از ابنیه دوران حکمرانی جهان‌شاه قره‌قویونلو است و در سال ۸۷۰ هجری بنا شده و بعدها در اثر زلزله و عوامل و حوادث دیگر فرو ریخته و بصورت ویرانه کنونی در آمده است. اما آنچه از کاشیکاریهای معرق و نمونه‌های عالی خطوط کوفی و غیره که از دستبرد حوادث زمان در امان مانده نشان میدهد که گذشته پرشکوهی داشته است.

۷- **مقام صاحب‌الامر** واقع در میدان صاحب‌الامر، عبارت از یک مدرسه و یک

بقعه ويك مسجد است. گنبد بزرگ و دو مناره بلند مقام صاحب الامر از اقصی نقاط شهر بخوبی دیده میشود. بنای نخستین این مقام از شاه طهماسب صفوی است، در سال ۱۰۴۵ بدست سپاهیان سلطان مراد چهارم ویران و با خاک یکسان شد، بعد تجدید بنا گردید و از سنگهای مرمر آن، آنچه سالم مانده بود مورد استفاده قرار گرفت، اکنون دوطاق دروازه مرمری زیبا ويك سنگنبشته قدیمی كوچك متضمن لغو عوارض پاره‌ای از مایحتاج عمومی، نظر تماشاگر را بخود جلب میکند.

۸- مقبره سید حمزه واقع در خیابان ثقة الاسلام، آرامگاه سیدی است از اولاد حضرت امام موسی کاظم علیه السلام که از مقربین غازان خان بوده و بدست مغولان بقتل رسیده و در محل کنونی مدفون و بقعه‌ای جهت آن بنا شده است. گویا بقعه در نتیجه زلزله‌های مکرر چند بار ویران شده و تجدید بنا گردیده است. بقعه فعلی در کنار مسجد معروف سید حمزه که منار و گنبد بلند آن از تمام نقاط شهر بچشم میخورد، قرار گرفته است. سنگنبشته‌ها و قطعه سنگهای مرمری باقیمانده از بنای نخستین بقعه نشان میدهد که روزگاری دارای شکوه و عظمت فوق العاده‌ای بوده است.

جغرافیای تبریز:

موقع جغرافیائی- تبریز مرکز استانداری آذربایجان شرقی است و سابقاً ولیعهدنشین ایران و مرکز کل آذربایجان بوده است.

این شهر در گوشه شرقی جلگه رسوبی همواری قرار دارد و طول آن از نصف النهار گرینویچ ۴۶ درجه و ۲۵ دقیقه و عرض آن ۳۸ درجه و ۲ دقیقه، و ارتفاع آن از سطح دریا ۱۳۶۷ متر و طول آن با باغات اطراف در حدود ۱۲ کیلومتر و عرض آن ۵/۵ کیلومتر است.

در شمال شرقی تبریز کوههای عینعلی و زینعلی با ارتفاع بالنسبه زیاد کشیده شده و این کوهها سلسله جبال ارسباران را بدامنه کوههای سهند می پیوندند.

کوه سهند که در پنجاه کیلومتری جنوب تبریز قرار دارد بعد از سبلان مرتفعترین کوههای داخلی آذربایجان است و بلندترین قله آن ۳۵۴۷ متر از سطح دریای آزاد ارتفاع دارد.

کوه سهند از جمله کوههای پربرکت کشور بشمار میرود و بعلت و فور آب و کثرت مراتع و دره های حاصلخیز و منابع طبیعی، در نوع خود ممتاز است.

وقوع کوههای سهند در جنوب تبریز و ارسباران در شمال شرقی آن موقع خاصی به تبریز بخشیده و کلیه خطوط ارتباطیه را که آذربایجان را بخارج از کشور و مرکز و مغرب آن مرتبط میسازد بخود متوجه ساخته است، زیرا یگانه راه مناسب برای ارتباط بین شرق (امتداد آستارا- اردبیل- تبریز؛ و طهران- قزوین- میانه- تبریز) و غرب (امتداد طرابوزان- ارزروم- خوی- تبریز) و شمال (امتداد تفلیس- ایروان- جلفا- مرنند- تبریز) میباشد. در مشرق تبریز کوههای ساری داغ واقع است که بعلت وجود معادن زغال سنگ اهمیت دارد. مغرب تبریز تقریباً هموار و تا دریاچه رضائیه کشیده شده است.

آب و هوای تبریز - آب و هوای تبریز از نظر جغرافیائی کوهستانی است ، یعنی دارای زمستانهای سرد و پربرف و طولانی و تابستانهای معتدل است. سلامت و لطافت هوای تبریز در تابستان مشهور است و اعتدال هوای هیچیک از شهرهای ایران بپای تبریز نمی‌رسد.

رودخانه‌های تبریز - شهر تبریز از نظر آب رودخانه فقیر است، رودخانه بزرگ و پرآبی در آن دیده نمی‌شود. معروفترین رودخانه‌های آن عبارتند از تلخه‌رود (آجی‌چای) و مهران رود و قوری‌چای.

جمعیت تبریز - جمعیت تبریز طبق آمار آخرین سرشماری که در آبان‌ماه ۱۳۳۵ بعمل آمد ۲۸۹۹۹۶ نفر و با ساکنین حومه و رویم ۵۷۷۷۷۹ نفر و پس از تهران پرجمعیت‌ترین شهر ایران است. مردم تبریز بزبان ترکی آذری صحبت می‌کنند ولی مکاتبات و تحصیلات آنها بزبان فارسی انجام می‌گیرد^۱.

محلات تبریز - شهر تبریز در حال حاضر از لحاظ امور شهرداری به پنج منطقه و از لحاظ امور انتظامی به ده بخش تقسیم گردیده است . اما با وجود این تقسیمات باز قسمتهای مختلف شهر بنام قدیم محلات نامیده میشوند که عمده آنها عبارتند از: آخونی، ارمنستان، امیرخیز، اهراب ، باغمیشه، جمشیدآباد، چارمنار، چرنداب، چوست‌دوزان ، حکم‌آباد ، خطیب ، خیابان ، دمشقیه ، راسته‌کوچه ، سرخاب ، شتربان ، ششگلان، عموزین‌الدین ، قره‌آغاج ، قره‌ملک ، کوچه‌باغ ، گازران ، لاکه‌دیزج ، لیل‌آباد ، مارالان ، مه‌ادمهین (میارمیار)، نوبر، ولیانکوه (بیلانکوه)، ویجویه.

خیابانهای تبریز - خیابانهای بزرگ تبریز عبارتند از: پهلوی، تربیت، ثریا، ثقة‌الاسلام، چهارم اردیبهشت، حافظ ، حکم‌آباد، خاقانی، خیام (گازران)، دارائی ،

۱- درباره زبان مردم تبریز و آذربایجان بکتاب ذیل رجوع کنید : آذری تألیف سید احمد کسروی تبریزی؛ تاتی و هرزنی تألیف عبدالعلی کارنگ ؛ دستور زبان کنونی آذربایجان تألیف عبدالعلی کارنگ ؛ زبان کنونی آذربایجان تألیف دکتر ماهیارنوابی.

دانشسرا، شاه، شاه بختی (توپخانه)، شاهپور (جنوبی و شمالی)، شمس تبریزی، شهنار، شهنارنو، صائب، فروسی، فهیمی (ششگلان)، فرح پهلوی (خیابان جدید بسمت باغمیشه)، سازمان ملل متحد، منجم، منصور، مهپیکر، نادری (قره آغاج).

گردشگاههای تبریز - گردشگاههای تبریز دو قسمند، يك قسمت در داخل شهر و يك قسمت در خارج آن.

گردشگاههای داخل شهر عبارتند از: باغ ارک، باغ گلستان، بلوار دروازه تهران، بلوار رضا پهلوی (درایستگاه راه آهن)، بلوار گلستان، بلوار منجم، باغات امیر (درجاده فرودگاه، نزدیک تلخه رود)، باغات باغمیشه، باغات جمشیدآباد، باغات لاکه دیزج، باغات حکم آباد، باغات مهپیکر، استخرشاه (شاه گلی).

گردشگاههای حومه یا خارج شهر عبارتند از: قراء: باسمنج، بره، حاج ابدال، سردرود، سعیدآباد، سگبان (سیوان)، لاله، ليقوان، هروی، یام (پیام).

ارتفاعات جهت کوه پیمائی - ارتفاعات مناسب جهت کوه پیمائی که در حوالی تبریز واقع شده اند عبارتند از: کوه عینعلی، کوه دند و کوه بهلول (پشت عینعلی)، کوه سهند، کوه میشو (واقع در نزد قریه پیام).

آبهای معدنی و دریا - آبهای معدنی که مردم تبریز از آنها استفاده میکنند عبارتند از:

۱- آب گرم معدنی بستان آباد.

۲- آبهای گرم و سرد متعدد معدنی سرعین (واقع در نزدیکی اردبیل).

۳- آب گرم قریه کرگه.

۴- آب گرم قریه ليقوان.

۵- آب دریاچه رضائیه (در بنادرشرفخانه و شیخ ولی).

جاهای دیدنی تبریز - جاهای تماشائی و دیدنی تبریز دو قسمند، یکی آثار

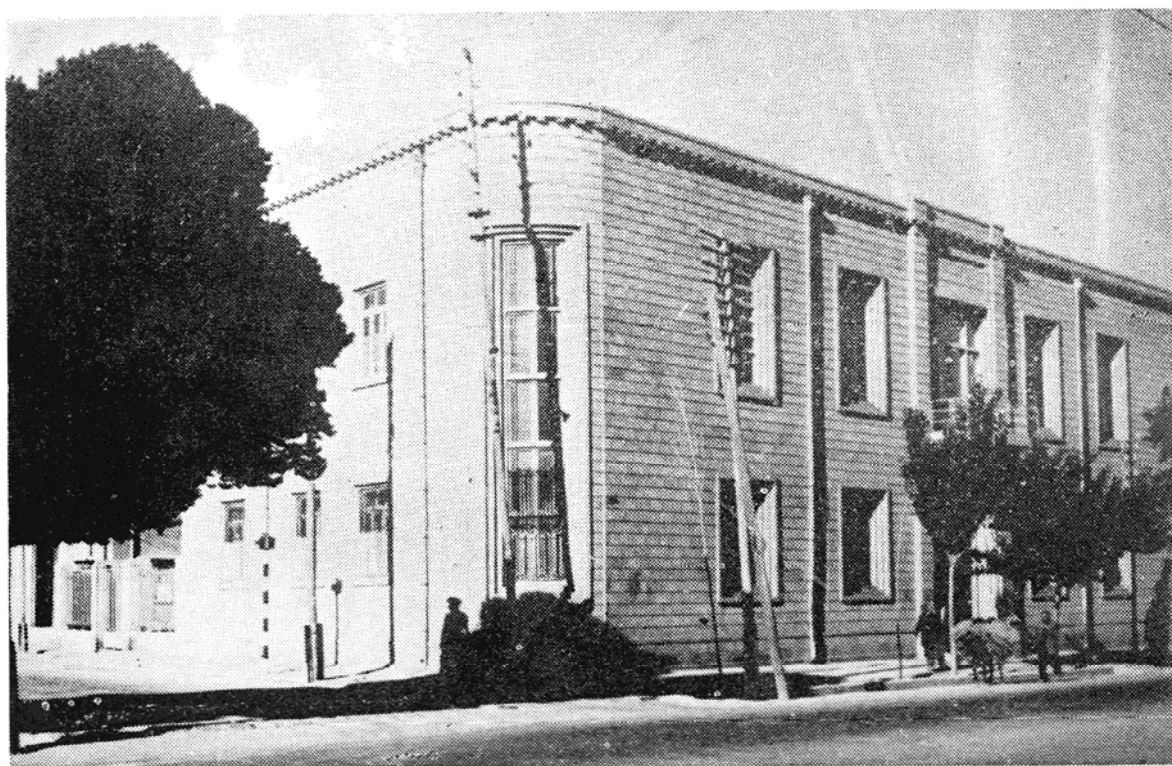
تاریخی و دیگری موزه، کتابخانه‌های عمومی و بازار تبریز.

آثار تاریخی تبریز عبارتند از : ارك علیشاه ، ربع رشیدی ، شنب غازان ، مسجد جامع ، مسجد حسن پادشاه ، مسجد كبود ، مسجد و مقبره سید حمزه و مقام صاحب الامر که تاریخچه بنای آنها در پایان تاریخچه تبریز آمده است.

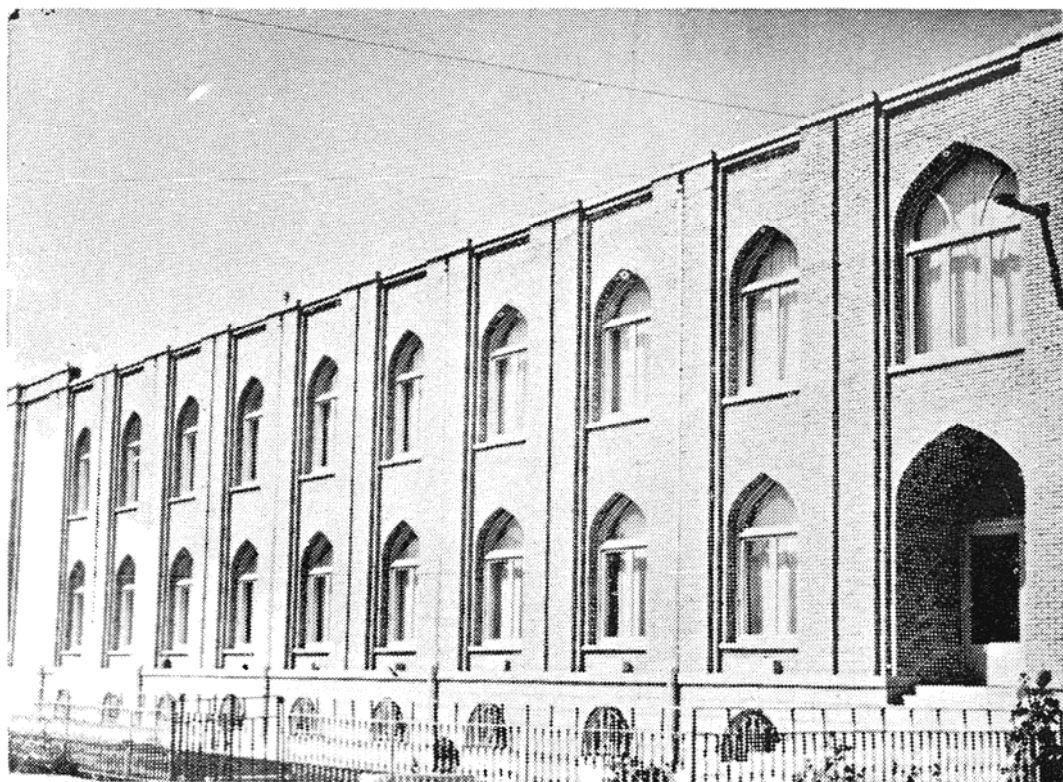
موزه تبریز در سال ۱۳۳۶ بهمت آقای علی دهقان استاندار کنونی آذربایجان شرقی که در آن موقع مدیریت کل فرهنگ آذربایجان را بعهده داشت تأسیس شد . این موزه نخست در ساختمان دبستانی واقع در جنب کتابخانه ملی تبریز تشکیل یافت، سپس مؤسس موزه در صدد بنای محل آبرومند امروزی واقع در جنب مسجد كبود درآمد و اولین سنگ بنای آن در اردیبهشت ماه ۱۳۳۷ بدست اعلیحضرت محمدرضا شاه پهلوی نهاده شد و بلافاصله کار ساختمان آغاز گردید و با کمک مردم نیکوکار محل و دولت، بنای آن در تابستان سال ۱۳۴۱ در زمان استانداری تأسیس کننده موزه بسر آمد و بدست شاهنشاه افتتاح یافت . در بین قسمتهای مختلف این موزه ، تالار مشروطیت آن حائز اهمیت بیشتری است.

از طرف این موزه تا کنون ۴ شماره نشریه بنامهای : « نشریه موزه - شماره ۱، یادی از قهرمانان آزادی ایران ، مشروطیت ما ، راهنمای آثار تاریخی کاوشهای علمی در تپه حسنلو- تخت سلیمان - قره تپه » منتشر شده است.

کتابخانه ملی تبریز واقع در سه راه پهلوی و شاه نیز در سال ۱۳۳۵ با هزینه مردم تبریز بنا شده است. این کتابخانه اکنون قریب بیست هزار جلد کتاب بزبانهای مختلف و هر روز بیش از سیصد نفر مراجع دارد. در حدود سه هزار و پانصد جلد از کتب مزبور بوسیله مرحوم حاج محمد نخجوانی و پانصد و شصت جلد بوسیله آقای حاج حسین نخجوانی بکتابخانه اهداء شده است. کتب اهدائی برادران نخجوانی، از لحاظ نفاست باین کتابخانه اهمیت جهانی داده است.



کتابخانه ملی تبریز
Tabriz Public Library



موزه آذربایجان
Azarbaijan Museum

از محسنات دیگر کتابخانه ملی وجود شعبه ایست جهت مراجعه و مطالعه اطفال که در نوع خود بی نظیر و از ابتکارات مفید مؤسس کتابخانه است. این کتابخانه زیر نظر شورائی مرکب از هفده تن که ریاست عالیۀ آن با استاندار وقت است اداره میشود.

کتابخانه عمومی تربیت واقع در خیابان خاقانی، جنب دانشسرای پسران تبریز، در سال ۱۳۰۰ بوسیله مرحوم میرزا محمد علی خان تربیت تأسیس یافته و در سال ۱۳۳۷ بوسیله اداره فرهنگ تغییرات اساسی در بنای آن بعمل آمده و تالار مطالعه بزرگی تعبیه گردیده و وسائل و اثاث لازم فراهم آورده شده است. اکنون مانند کتابخانه ملی در تمام اوقات روز حتی ایام تعطیل مرجع اهل مطالعه و تحقیق است. تعداد کتابهای موجود آن به چهارده هزار جلد بالغ میشود و در بین آنها کتب نفیس خطی و چاپی بسیار است.

بازار تبریز از حیث وسعت در بین بازارهای دیگر شهرهای کشور ممتاز است. راسته‌ها و تیمچه‌ها و سرایهای متعددی دارد. اقسام کفش و طلا آلات و کارهای کشفاف پشمی و نایلونی و حوله و پتو و قالیه‌های زیبا در سرتاسر بازار با قیمتهای مناسب در دسترس مشتریان قرار دارد. شیرینی‌های متنوع و چلو کباب عالی بازار تبریز نیز صرف نظر کردنی نیست.

قسمت دیدنی بازار تبریز عبارت است از:

الف - بازارهای: امیر، راستۀ تازه، راستۀ قدیم، سراجان، شیشه گر خانه، کفشان.

ب - تیمچه‌های: امیر، حاج شیخ، حاج محمد قلی، قند فروشان، مظفریه^۱.

۱- بنای اغلب سراها و بازارهای تبریز از زمان اوایل قاجاریه است، اما آنچه در این میان از شاهکارهای هنر طاقسازی معماری محسوب میشود عبارت است از طاقهای تیمچه امیر و تیمچه مظفریه.

ج - سراهای : حاج سیدحسین ، دو دری ، گرجیها ، میرزا جلیل.

محصولات تبریز - محصولات تبریز علاوه بر انواع غلات عبارتند از: انگور،

بادام ، سیب، گلابی ، زردالو ، هلو ، آلبالو و توت که بحد و فور در باغات اطراف شهر بعمل میآید. انگور تبریز علاوه بر تنوع آن از لحاظ جنس بسیار مرغوب و لطیف است.

صنعت و بازرگانی تبریز - مهمترین صنایع دستی تبریز عبارتند از قالی بافی و

کفش دوزی و طلاکاری.

قالیهای تبریز که عموماً بوسیله دست بافته میشود از لحاظ ظرافت و بافت و

نقشه و رنگ و زیبایی بسیار ممتاز و از اقلام صادراتی عمده کشور است.

از صنایع مهم ماشینی تبریز کبریت سازی، چرم سازی، پارچه بافی، حوله بافی،

کش بافی، جوراب بافی، پشم پاک کنی و ریسندگی آن را میتوان نام برد.

بازرگانی تبریز نیز حائز اهمیت است چه علاوه بر اقسام مختلف فرش، سالانه

مقدار معتنا بهی خشکبار و پوست بخارج صادر می کند.

امور صادرات و واردات بازرگانی تبریز بوسیله ادارات گمرک تبریز، جلفا و

بازرگان انجام میگیرد.

فرهنگ تبریز - تبریز علاوه بر اینکه یکی از شهرهای صنعتی و بازرگانی ایران

است یکی از مراکز فرهنگی و علمی کشور نیز محسوب میگردد.

بین سالهای ۱۳۳۰ تا ۱۳۴۰ فرهنگ تبریز پیشرفت شگرفی کرد، کودکانها،

دبستانها، دبیرستانها و هنرستانهای متعددی با ساختمانهای نو و زیبا، مطابق با اصول جدید تعلیم

و تربیت در آن تأسیس یافت و این پیشرفت بحدی سریع و جدی بود که فرهنگ

تبریز را فرهنگ نمونه کشور ساخت، و حتی فیلمی که از پیشرفتهای فرهنگی تبریز

بوسیله اداره فرهنگ آذربایجان شرقی تهیه شده بود، قرار شد بعنوان سرمشق جهت

اولیای فرهنگ کشور در سایر استانها نیز بمعرض نمایش گذاشته شود.

آمار دانش آموزان و تعداد مدارس ابتدائی

شرح		کودکستان			دولتی
دولتی	غیردولتی	جمع	پسرانہ	دخترانہ	معا
۲۷	۱۴	۴۱	۴۶	۳۴	
۲۰۱۲	۷۸۷	۲۷۹۹	پسر	دخ	
			۲۰۲۰۷	۰۰۶	

آمار آموزشگاههای متوسطه و دانش آموزان

کشاوری	دییرستان							شرح
	جمع کل	غیر دولتی			دولتی			
		جمع	پسرانہ	دخترانہ	جمع	پسرانہ	دخترانہ	
۱	۲۹	۱۳	۱۱	۲	۱۶	۱۰	۶	تعداد آموزشگاہا
۹۰	۱۱۰۵۳	۳۵۷۱	۲۵۷۲	۹۹۹	۷۴۸۲	۵۱۳۵	۲۳۴۷	ء دانش آموزان

شهر تبریز در سال تحصیلی ۴۱-۴۲

دبستان					
جمع کل	غیر دولتی				جمع
	جمع	مختلط	دخترانه	پسرانه	
۱۲۲	۳۴	۱۲	۶	۱۶	۸۸
۳۹۷۴۴	۵۵۳۱	۱۶۵۲	۳۸۷۹		۳۴۲۱۲

ستانی شهر تبریز در سال تحصیلی ۴۱-۴۲

مراکز تربیت معلم				هنرستانها			مدارس حرفه‌ای		
تربیت معلم		دانشسرا							
دخترانه	پسرانه	دخترانه	پسرانه	جمع	دخترانه	پسرانه	جمع	پسرانه	دخترانه
۱	۱	۲	۱	۲	۱	۱	۵	۴	۱
۱۲۰	۳۳	۲۳۴	۴۲	۲۸۱	۲۴۹	۳۲	۲۱۸	۱۸۸	۳۰

فرهنگ تبریز در این سالها بموازات تکثیر مدارس و بنای قریب شصت ساختمان فرهنگی باشکوه، و تأسیس کتابخانه و موزه و میدانهای ورزش و غیره با تهیه و انتشار قریب سی جلد نشریه علمی و تربیتی و تألیف اکثر کتب درسی کلاسهای دبیرستان بوسیله فرهنگیان تبریز و نشر دو مجله ادبی و تربیتی سودمند قدمهای مؤثری در تنویر افکار و تسهیل کار آموزشی معلمین و دانش آموزان آذربایجان شرقی برداشت.

البته این پیشرفت مهم که فایده آن بطور مستقیم عاید فرهنگ کشور بود، بطور غیر مستقیم نیز حقیقت غیر قابل انکاری را تأیید می نمود که اگر در رأس هر کار شخص شایسته و کاردانی با فرصت و مجال کافی قرارداد شود نه تنها آن امر بخوبی برگزار میشود بلکه موجبات افتخاری نیز برای کشور فراهم میگردد.

خواننده عزیز برای کسب اطلاع بیشتر از تاریخ تحول فرهنگ آذربایجان می تواند بتاریخ فرهنگ آذربایجان و سالنامه های منتشره از طرف اداره فرهنگ تبریز رجوع نماید، اما برای استحضار از وضع کنونی فرهنگ تبریز نمونه وار نام و نشانی چند مؤسسه فرهنگی و آماری کلی از مدارس ابتدائی و متوسطه تبریز ذیلاً آورده میشود:

الف - نمونه کودکستانهای تبریز:

نام	نشانی	شماره تلفن
کودکستان بنفشه	خیابان شاه	۵۴۸۳
« پروین	« شهنار - پاساژ شهنار	۵۵۳۲
« شاه	« شاه	۵۴۴۷
« شهنار	« ششگلان	۳۹۹۶

ب - نمونه دبستانهای تبریز:

دبستان پروین	خیابان شهنار	۴۹۰۰
« جهان شاه	« پهلوی - جنب موزه	۵۱۲۶

دبستان دکتر محسنی	خیابان دانشسرا	۴۰۸۵
« دهقان	« ثریا	۵۶۴۲
« کر ولالها	« تربیت - کوچه کرباسی	۲۰۳۶
« منیره	« منصور - پل منصور	۵۳۴۷

ج - نمونه دبیرستانهای تبریز

دبیرستان ایران دخت	خیابان فردوسی	۳۹۴۵
« پروین	« شهناز	۳۹۷۸
« رضا شاه کبیر	باغ شمال	۴۵۸۰
« فردوسی	خیابان پهلوی - روبروی پاساژ	۳۹۳۴
« لقمان	« شاه بختی	۲۶۹۸
« منصور	« پهلوی - منصور	۳۹۴۸

د - نمونه دانشسراهای تبریز:

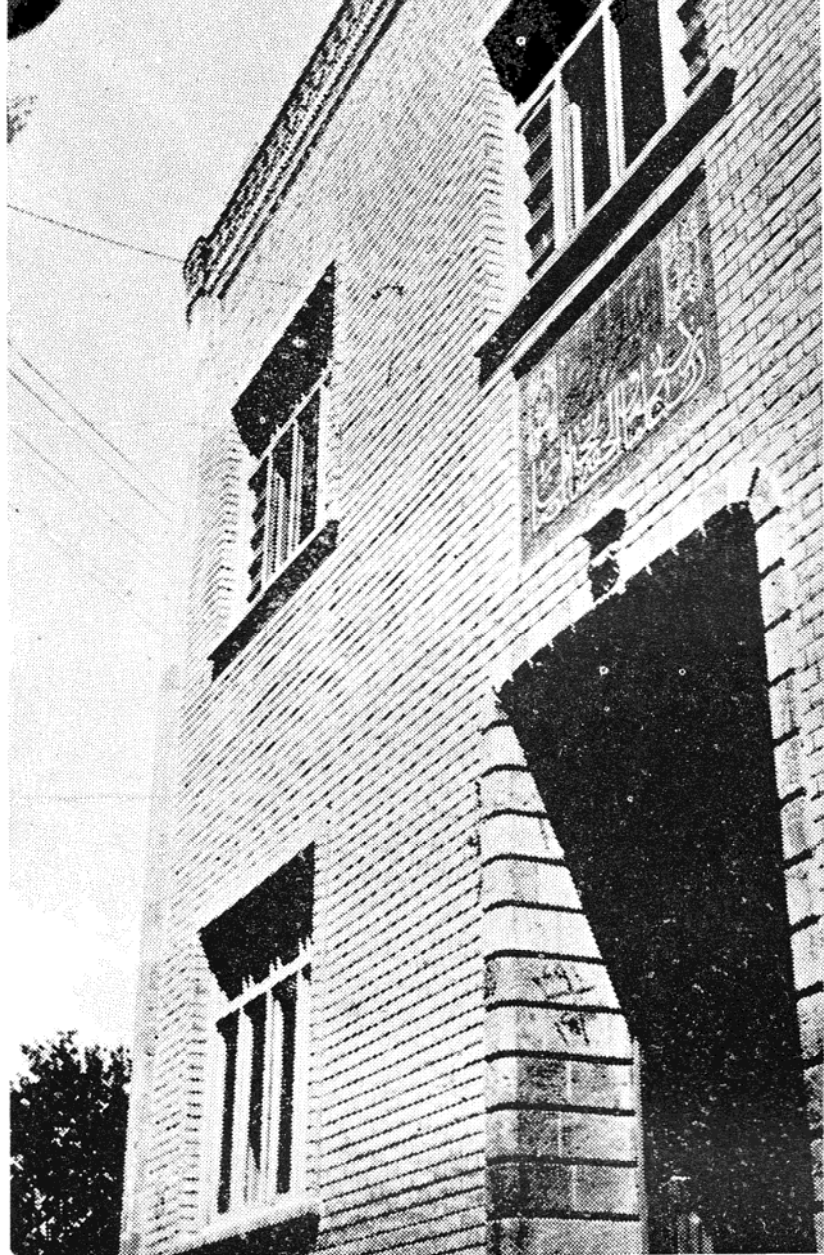
دانشسرای مقدماتی پسران	خیابان خاقانی	۲۶۹۷
« دختران	« ثریا	۴۰۳۷

ه - نمونه هنرستانهای تبریز:

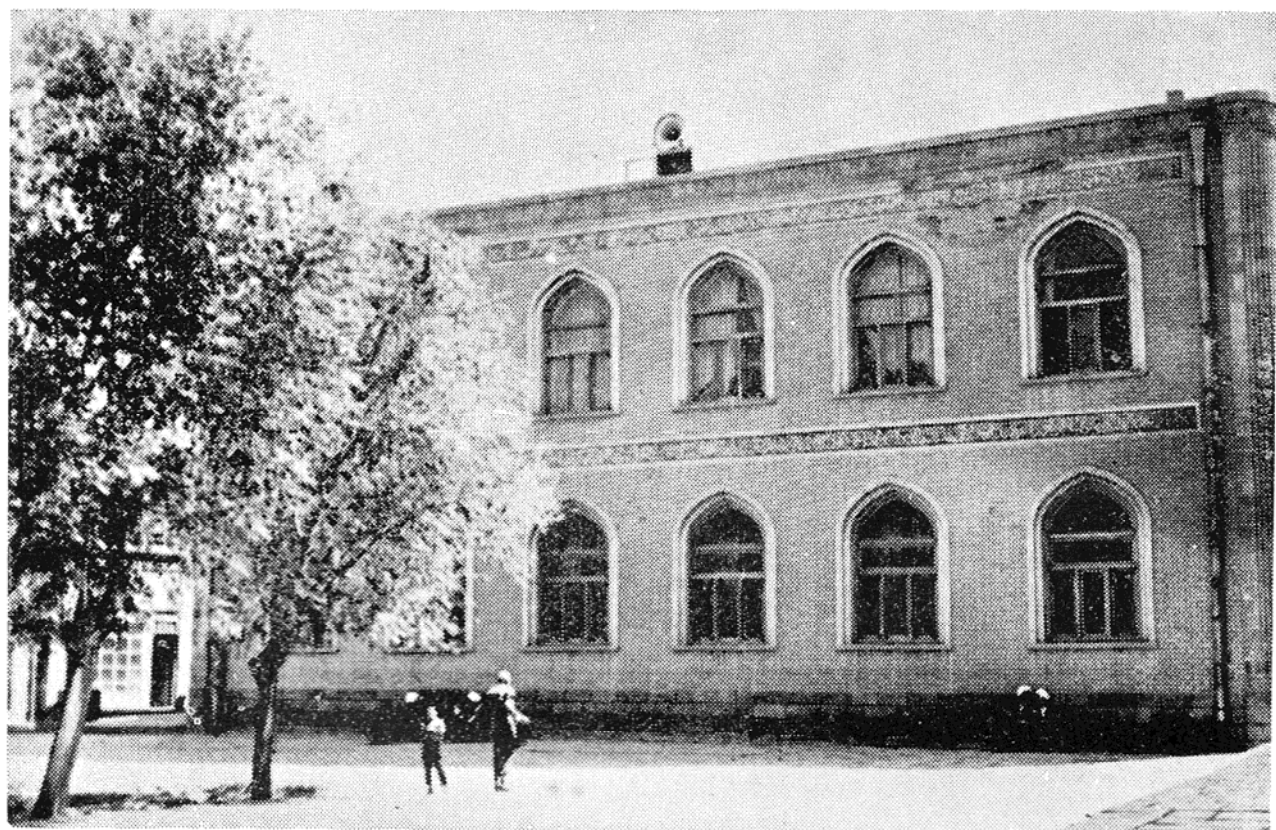
هنرستان دختران	خیابان شهناز - کوچه آقاعلی	۲۱۰۷
« صنعتی	پشت باغ گلستان	۲۱۰۸

و - نمونه مدارس قدیمی

مدرسه حاج صفر علی	انتهای راسته بازار - روبروی سرای شاهزاده	-
« حسن پادشاه	میدان صاحب الامر	-
« صادقیه	بازار صادقیه	-
« طالبیه	« مسجد جامع	۶۵۱۲



کتابخانه مسجد جامع
Jamé' - Mosque Library



ز- نمونه مؤسسات فرهنگی:

باشگاه فرهنگ	خیابان پهلوی - روبروی هتل متروپل	۶۳۰۰
بیمارستان فرهنگیان	« منجم	۶۸۳۷
تالار فرهنگ	« پهلوی - روبروی هتل متروپل	۳۹۳۴
فروشگاه فرهنگ	« « « « «	۲۴۴۶

دانشگاه تبریز- دانشگاه تبریز در آبان ماه ۱۳۲۶ تأسیس یافت، نخست شامل دو دانشکده ادبیات و پزشکی بود، بتدریج آموزشگاههای عالی ودانشکدههای دیگری بدان افزوده شد و اکنون یکی از مجهزترین و پیشرفتهترین دانشگاههای کشور میباشد و قریب دوهزارتن دانشجو در رشتههای مختلف آن مشغول تحصیلند . برای آگاهی کامل از کادر اداری و آموزشی دانشگاه تبریز می توان «براهنمای دانشگاه تبریز» از انتشارات دانشگاه مزبور و همچنین دبیرخانه دانشگاه تبریز «واقع در خیابان پهلوی، چهارراه منصور» رجوع کرد. نام و نشانی و تاریخ تأسیس و تلفن دبیرخانه ودانشکدهها و آموزشگاههای عالی وابسته بدانشگاه تبریز ذیلاً آورده میشود:

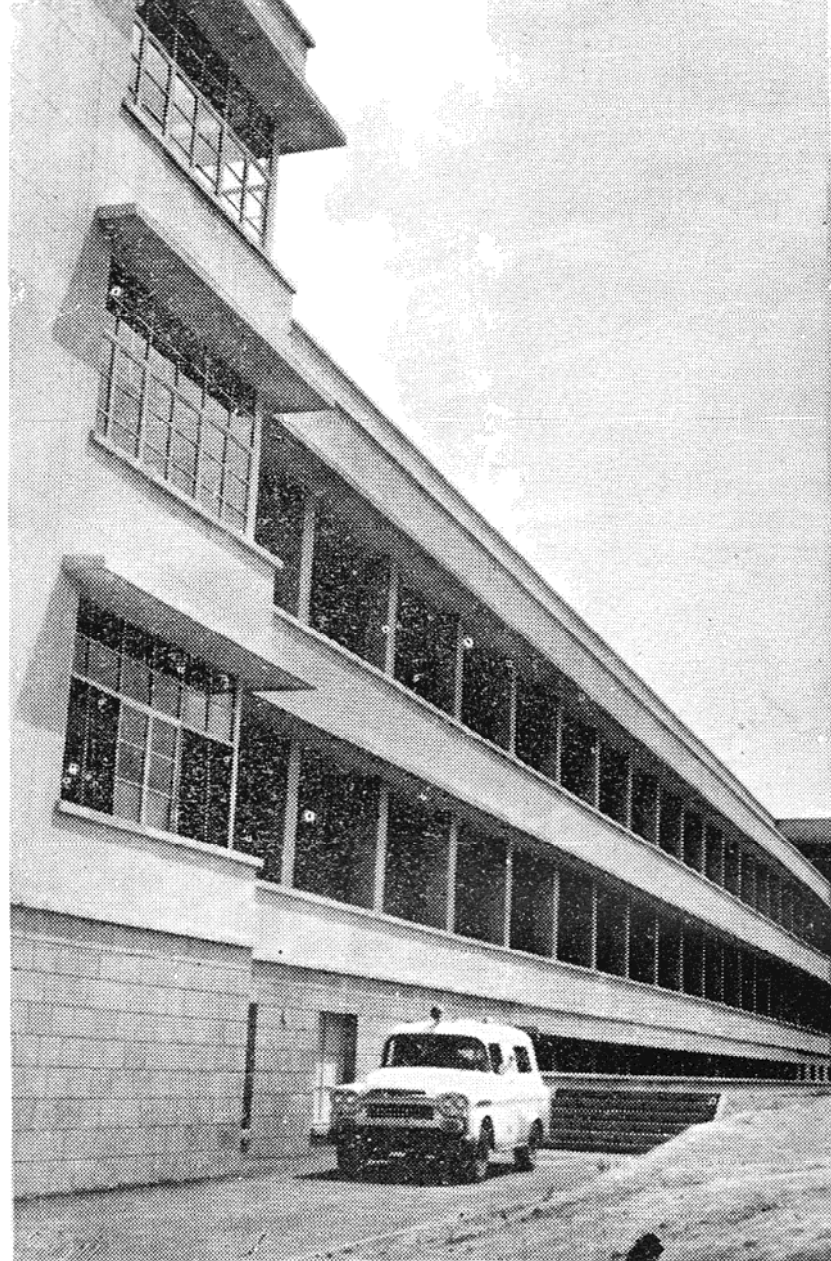
نام	سال تأسیس	نشانی	شماره تلفن
دبیرخانه دانشگاه	۱۳۲۶	پهلوی- چهارراه منصور	۲۱۵۹-۲۱۱۷
دانشکده ادبیات	۱۳۲۶	شاپور شمالی	۵۰۷۱-۲۱۹۹
« پزشکی	۱۳۲۶	پهلوی- بلوار دروازه تهران	۴۳۶۰-۲۵۱۷
آموزشگاه مامائی و پزشکیاری	۱۳۲۷	« « « « «	« « « « «
دانشکده داروسازی	۱۳۲۹	« « « « «	« « « « «
دانشسرای عالی	۱۳۲۹	شاپور شمالی	۲۱۵۹-۲۱۱۷
دانشکده کشاورزی	۱۳۳۴	پهلوی - کوی فرهنگ	۲۱۱۰
دانشکده فنی	۱۳۳۷	شاپور جنوبی	۲۱۰۲

آموزشگاه عالی پرستاری ۱۳۳۷ پهلوی-بلوار دروازه تهران ۲۱۵۷
 شعب علمی دانشسرای عالی ۱۳۳۹ دانشکده فنی-شاپور جنوبی ۲۱۰۲

بهداشت تبریز - وضع بهداشت تبریز روز بروز بهتر و بصحت و سلامت افراد و نظافت و تمیزی توجه بیشتری مبذول میشود. بطوریکه در نتیجه کوشش و مراقبت های ادارات شهرداری و بهداری و بهداشت و مهمتر از همه در سایه تعلیم و تربیت و آشناسدن مردم با رعایت اصول بهداشت ، پاره ای از امراض مانند تراخم و مالاریا که تا سی سال پیش جزو امراض بومی بشمار میرفت اکنون بکلی ریشه کن شده و مؤسسات بهداشت از پیش گیری امراض واگیر ، آنی غفلت ندارد و برای مداوا و معالجه سایر بیماریها نیز علاوه بر تعداد کثیری مطب و درمانگاه و بیمارستان خصوصی ، درمانگاه ها و بیمارستانهای دولتی و مجانی متعددی در تمام مدت شبانه روز دایر است . اینک نام و نشانی و شماره تلفن بیمارستانهای مهم دولتی و غیردولتی ذیلاً آورده میشود:

الف - بیمارستانهای دولتی

نام بیمارستان	محل	شماره تلفن
بیمارستان ابن سینا	خیابان منصور	۳۹۶۷
« اعصاب	« پهلوی - پاساز محسنی	۳۶۵۷
« بوعلی	بلوار دانشگاه	۲۵۱۹
« بیمه های اجتماعی	خیابان ششگلان	۲۱۲۷
« جراحی شاهپور	« شاهپور	۴۶۵۳
« حبیبی	« شاه	۲۶۹۲
« خیریه	« تربیت	۲۶۹۹
« رازی	« شهناز	۲۵۲۰



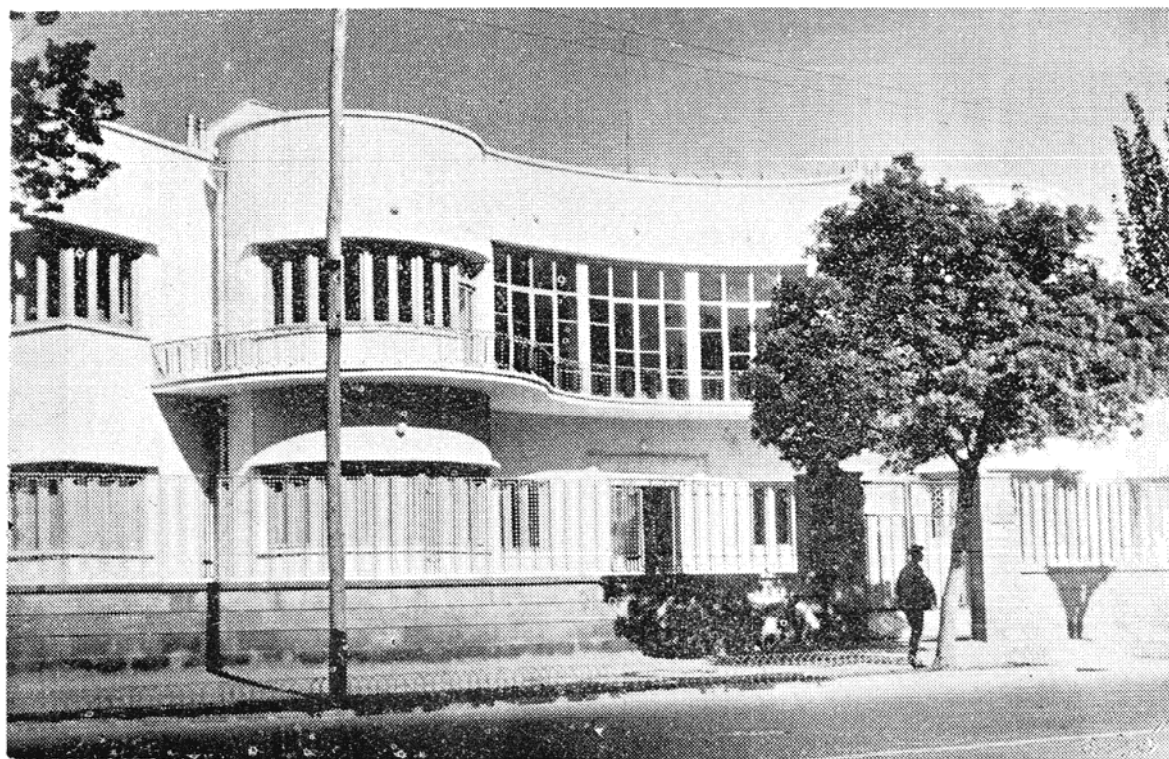
بیمارستان بوعلی
از ساختمانهای دانشکده پزشکی
Boo-Ali Hospital



کوی دانشجویان دانشگاه تبریز
*Tabriz University
Students' Residence*



نمای عمارت شهرداری از خیابان پهلوی
Municipality (From Pahlavi Ave.)



اطاق بازرگانی
Chamber of Commerce

بیمارستان ریوی	خیابان شاهپور	۴۵۹۵
« زنان	« شاهپور	۴۰۸۵
« زنان	« پهلوی	۲۸۸۹
« شفا	« دانشسرا	۲۶۸۵
« شهناز	« شمس تبریزی	۳۳۳۱
« شیروخورشید	کوی مارالان	۳۷۳۸
« صدوپنجاه تخته‌خوابی	بلوار دانشگاه	۲۵۱۸
« فارابی	بلوار دانشگاه	۲۵۱۸
« فرهنگیان	خیابان منجم	۶۸۳۷
« میزراه	« کارخانه پشمینه	۲۶۶۹

ب - بیمارستانهای بزرگ غیردولتی

بیمارستان آمریکائی (جراحی و داخلی)	خیابان شهناز	۴۴۱۱
بیمارستان نیکوکاری « « «	« شگلان	۵۳۲۸

هنرهای زیبا در تبریز - پیشرفت هنر تبریز پایه فرهنگ آن نمیرسد. تعلیمات

کلاسی هنر تقریباً منحصر به تعلیم نقاشی و مجسمه‌سازی و سفال‌سازی در هنرستان نقاشی و تعلیم موسیقی در هنرستان موسیقی تبریز است. گرچه در این دو مؤسسه استادان ماهری مشغول تعلیم هنر و تربیت هنرمندان جوان هستند ولی چون آغاز کار است باید بآینده امیدوار بود. این دو مؤسسه در سال ۱۳۳۶ بوسیله آقای اسماعیل دیباج رئیس اداره هنرهای زیبای آذربایجان شرقی تأسیس یافت و عده‌ای از فارغ التحصیل‌های آنها اکنون در ادارات فرهنگ کشور مشغول تعلیم و ترویج هنرند.

در هنرستانهای موسیقی و نقاشی تبریز مانند محیط خارج فقط تعلیم هنر کلاسیک

رایج و متداول است.

هنر تئاتر و نمایش نضج چندانی ندارد، سابقاً هیئت آکتورالی نمایشنامه‌های معروف خارجی و محلی را هفته‌ای چند روز در سالن شیروخورشید سرخ بروی صحنه می‌آوردند ولی مدتی است کار این هیئت نیز بکلی تعطیل است. و اکنون هنر تئاتر فقط منحصر است به نمایش‌های ندرتی انجمن‌های هنر و نمایش مدارس.

اما بازار سینما خالی از رواج نیست و سینماهای تبریز به‌شتری بالنسبه فراوانی دارند. **سینماهای تبریز** - تبریز دارای چهار سینمای درجه ۱ و دو سینمای درجه ۲ است. سینماهای درجه ۱ عبارتند از:

۱- سینما دیانا ، واقع در بخش ۵ ، خیابان پهلوی ، شماره تلفن ۲۴۵۵

۲- سینما کریستال ، « « « « « « ، « « « ۲۴۴۹

۳- سینما متروپل ، « « « « « « ، « « « ۲۴۲۱

۴- سینما مولن‌روژ ، « « « « « « ، « « « ۲۳۹۲

بهای بلیط سینماهای درجه ۱ به ترتیب : لث ۲۰ ریال ، درجه يك ۱۵ ریال ، بالکن ۱۰ ریال ، درجه ۲ (ردیف جلو پرده) ۵ ریال است.

سینماهای درجه ۲ عبارتند از:

۱- سینما ایران ، واقع در بخش ۵ ، خیابان پهلوی ، شماره تلفن ۵۵۳۳ ، بهای

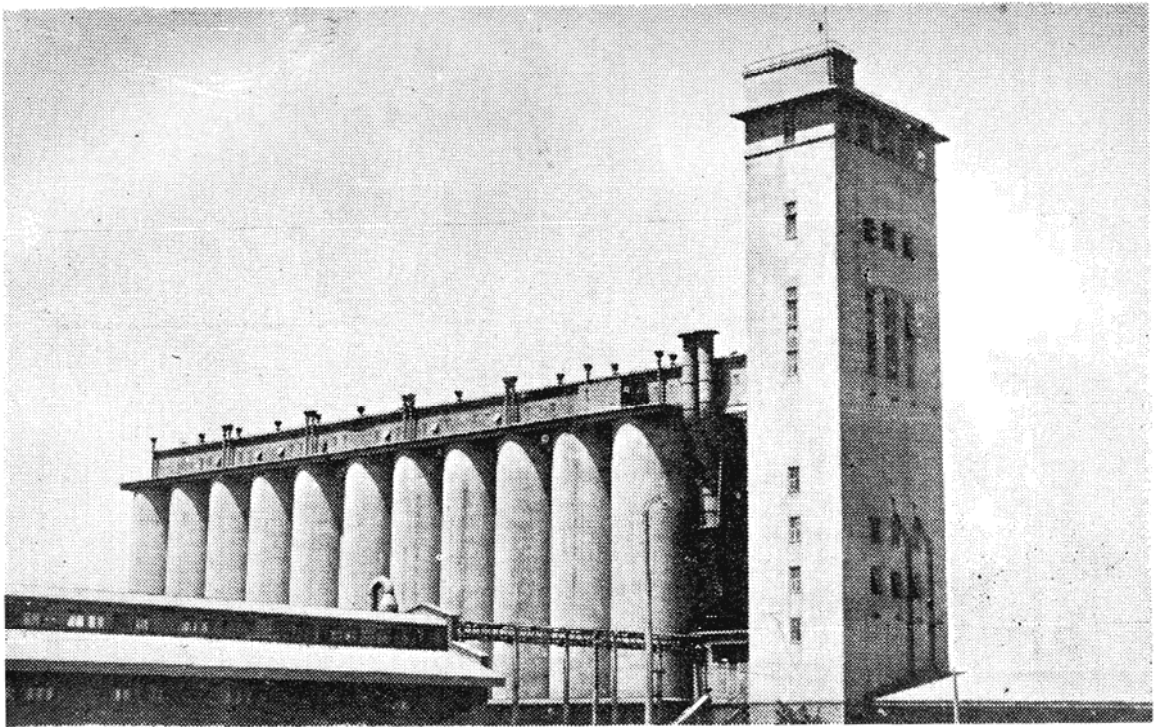
بلیط به ترتیب : لث ۱۵ ریال ، درجه يك ۱۰ ریال و درجه ۲ (ردیف جلو پرده) ۵ ریال است.

۲- سینما پارک ، واقع در بخش ۷ پاساژ پهلوی ، بدون تلفن ، بهای بلیط به ترتیب:

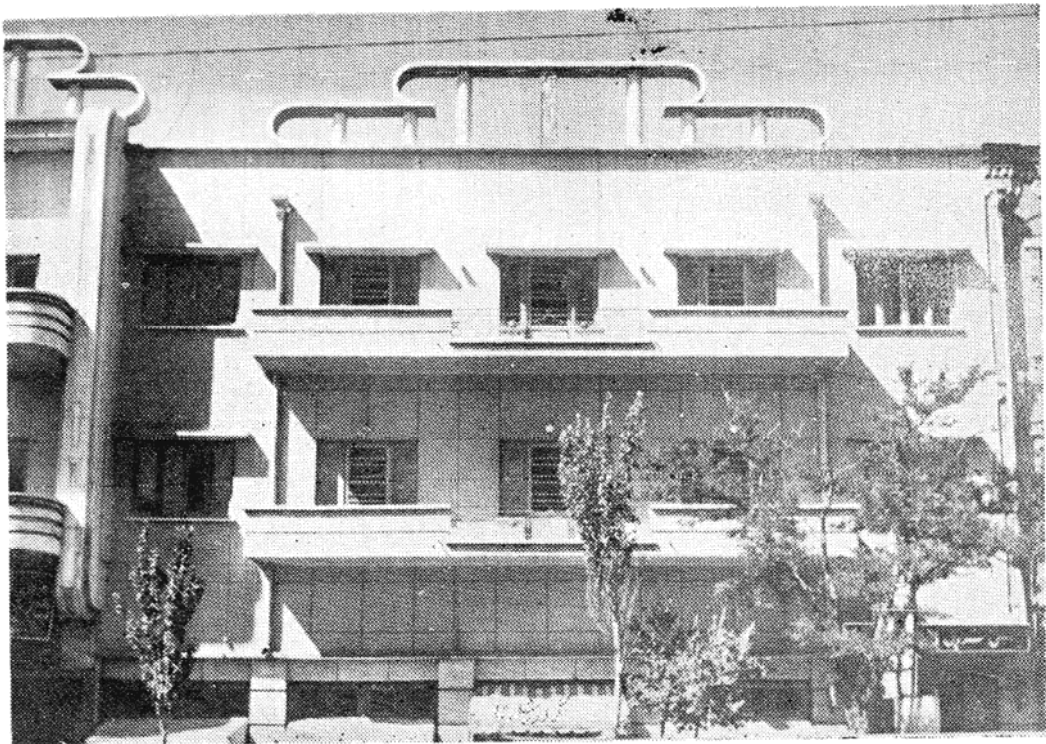
لث ۱۵ ریال ، درجه يك ۱۰ ریال ، درجه ۲ (ردیف جلو پرده) و بالکن ۵ ریال است.

باشگاه‌های تبریز - در تبریز غالباً جشن‌ها و مهمانی‌ها بسنت و سیره قدیم

اهل محل، در منازل و خانه‌ها برگزار می‌شود ولی باوجود این چند باشگاه عمومی صنفی



ساختمان سیلو
(Silo)



هتل متروپل
Metropol Hotet

نیز جهت گذراندن اوقات تفریح و استراحت و جشن‌ها و مهمانی‌ها وجود دارد که از آن جمله باشگاه افسران (واقع در خیابان شاهپور جنوبی) و باشگاه شهر (واقع در پشت باغ گلستان) و باشگاه فرهنگیان (واقع در خیابان پهلوی، جنب فروشگاه فرهنگ) و باشگاه دانشگاه (واقع در خیابان پهلوی، کوچه صدر) را میتوان نام برد.

هتل‌های تبریز - در تبریز علاوه بر مسافر خانه‌های زیاد هتل‌های متعدد درجه ۱ و درجه ۲ و درجه ۳ نیز وجود دارد که نام و مشخصات آنها ذیلاً آورده میشود:

الف - هتل‌های درجه ۱ یا سه ستاره :

۱- هتل سه ستاره **متروپل** ، واقع در بخش ۵ خیابان پهلوی ، دارای تلفن شماره ۲۴۲۱ و ۲۱ باب اطاق و ۴ باب حمام و ۶ باب مستراح ، با رختخوابهای تمیز و مرتب و تختخوابهای فنری و آب لوله کشی ، با دستشوییهای آب گرم و سرد ، و برق و زنگ اخبار و سایر وسایل استراحت و بهداشت و انواع غذاهایی که نرخ آنها طبق نظر شهرداری متغیر است . کرایه تختخوابها و اطاق به ترتیب یک نفری ۱۵۰ و دو نفری ۲۵۰ ریال میباشد.

۲- هتل سه ستاره **نو** ، واقع در بخش ۵ خیابان پهلوی دارای تلفن شماره ۲۴۰۳ ، ۱۴ باب اطاق و ۲ باب حمام و ۲ باب مستراح ، با رختخوابهای تمیز و مرتب و تختخوابهای فنری و آب لوله کشی ، با دستشوییهای آب گرم و سرد ، و برق و زنگ اخبار و سایر وسایل استراحت و بهداشت و انواع غذاهای لازم که نرخ آنها طبق نظر شهرداری متغیر است . کرایه تختخوابها و اطاق به ترتیب یک نفری ۱۵۰ ریال و دو نفری ۲۵۰ ریال میباشد.

۳- هتل سه ستاره **جهان نما** ، واقع در بخش ۵ خیابان پهلوی ، دارای تلفن شماره ۲۴۱۹ و ۳۰ باب اطاق ، ۵ باب حمام ، ۸ باب مستراح ، با رختخوابهای تمیز و مرتب

و تختخوابهای فنری و آب لوله کشی ، با دستشوئیهای آب گرم و سرد و برق و زنگ اخبار و سایر وسایل استراحت و بهداشت و انواع غذاهای لازم که نرخ آنها طبق نظر شهرداری متغیر است . کرایه تختخوابها و اطاق به ترتیب یک نفری ۱۵۰ ریال و دو نفری ۲۵۰ ریال میباشد.

۴- هتل سه ستاره **کارون** واقع در بخش ۵ خیابان پهلوی ، دارای تلفن شماره ۶۲۶۱ و ۱۶ باب اطاق ، ۳ باب حمام ، ۶ باب مستراح ، با رختخوابهای تمیز و مرتب و تختخوابهای فنری و آب لوله کشی ، با دستشوئیهای آب گرم و سرد و برق و زنگ اخبار و سایر وسایل استراحت و بهداشت و انواع غذاها و نوشابه های غیر الکلی لازم که نرخ آنها طبق نظر شهرداری متغیر است . کرایه تختخوابها و اطاق به ترتیب یک نفری ۱۵۰ ریال و دو نفری ۲۵۰ ریال میباشد.

ب - هتل های درجه ۲ یا دو ستاره :

۱- هتل دو ستاره **پلاس** واقع در بخش ۷ کوچه مقابل باغ گلستان و پشت سینما مولن روژ ، دارای تلفن شماره ۳۵۹۹ و ۳۷ باب اطاق و ۵ باب حمام و ۷ باب مستراح ، با رختخوابهای تمیز و مرتب و تختخوابهای فنری و آب لوله کشی با دستشوئیهای آب گرم و سرد و برق و زنگ اخبار و سایر وسایل استراحت و بهداشت و انواع غذاهای لازم که نرخ آنها طبق نظر شهرداری متغیر است . کرایه تختخوابها و اطاق به ترتیب یک نفری ۸۰ و دو نفری ۱۲۰ ریال میباشد.

۲- هتل دو ستاره **پارک** ، واقع در بخش ۵ ، خیابان پهلوی ، دارای تلفن شماره ۲۴۵۳ ، ۲۳ باب اطاق و ۴ باب حمام و ۶ باب مستراح ، با رختخوابهای تمیز و مرتب و تختخوابهای فنری و آب لوله کشی ، با دستشوئیهای آب سرد ، و برق و زنگ اخبار و سایر وسایل استراحت و بهداشت و انواع غذاهای لازم که نرخ آنها طبق نظر شهرداری متغیر است . کرایه تختخوابها و اطاق به ترتیب یک نفری ۸۰ و دو نفری ۱۲۰ ریال میباشد.

ج- هتل‌های درجه ۳ یا يك ستاره :

۱- هتل يك ستاره **گراند هتل**، واقع در بخش ۷ پاساژ پهلوی، دارای تلفن شماره ۲۴۱۰ و ۱۰ باب اطاق و يك باب حمام و ۲ باب مستراح، با رختخوابها و تختخوابهای تمیز و مرتب و آب لوله کشی، با دستشوییهای آب سرد، و برق و زنگ اخبار و سایر وسایل استراحت و بهداشت، بدون غذا، کرایه تختخوابها و اطاق به ترتیب یک نفری ۵۰ و دو نفری ۸۰ ریال میباشد.

۲- هتل يك ستاره **سمید**، واقع در بخش ۵، خیابان پهلوی، دارای تلفن شماره ۲۳۷۱، و ۱۴ باب اطاق و ۲ باب حمام و ۲ باب مستراح و رختخوابهای تمیز و مرتب و تختخوابهای فنی و آب لوله کشی و برق و زنگ اخبار و انواع غذاهای لازم که نرخ آنها طبق نظر شهرداری متغیر است. کرایه تختخوابها و اطاق به ترتیب یک نفری ۵۰ و دو نفری ۸۰ ریال میباشد.

۳- هتل يك ستاره **رامسر**، واقع در بخش ۵، خیابان پهلوی، دارای تلفن شماره ۲۹۴۵ و ۱۲ باب اطاق و ۲ باب حمام و ۲ باب مستراح، و تختخوابها و رختخوابهای تمیز و مرتب و آب لوله کشی و برق و زنگ اخبار و دستشوییهای آب سرد، بدون غذا. کرایه تختخوابها و اطاق به ترتیب یک نفری ۵۰ و دو نفری ۸۰ ریال میباشد.

۴- هتل يك ستاره **سعدی**، واقع در بخش ۷، خیابان فردوسی، داخل کوچه حشمت، دارای ۱۰ باب اطاق و يك باب حمام، ۲ باب مستراح، تختخوابها و رختخوابهای تمیز و مرتب، با آب لوله کشی و دستشوییهای آب سرد و برق و زنگ اخبار، بدون غذا. کرایه تختخوابها و اطاق به ترتیب یک نفری ۵۰ و دو نفری ۸۰ ریال میباشد.

۵- هتل يك ستاره **ساحل**، واقع در بخش ۹، خیابان شاهپور شمالی، دارای ۱۰ باب اطاق و يك باب حمام و ۲ باب مستراح و تختخوابها و رختخوابهای تمیز و مرتب، با آب لوله کشی و دستشوییهای آب سرد، و برق و زنگ اخبار، بدون غذا. کرایه تختخوابها

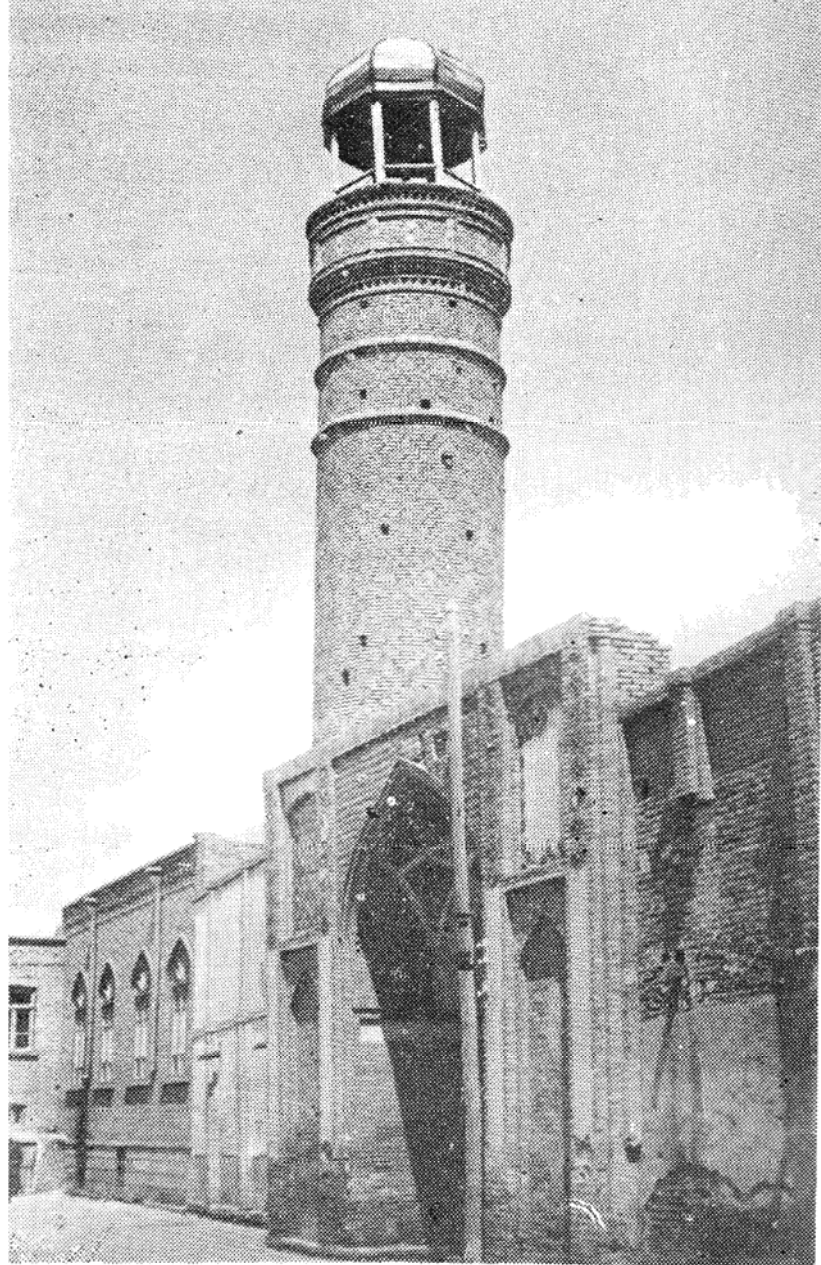
و اطاق به ترتیب یکتقری ۵۰ و دو تقری ۸۰ می باشد.

معابد شهر تبریز و معتقدات مردم - غالب مردم تبریز به عقده‌سات ملی و مذهبی خود علاقه‌مندند. از سرگرمیها و تفریحات مخالف شرع و اخلاق دوری می جویند و در رعایت موازین دین و جانبداری از عدالت و آزادی استقامت میورزند. در همان نوازی سیره دیرینه ایرانی را رعایت می کنند و بهیچ عنوانی قصور در «اکرام ضعیف» را جایز نمی شمارند.

اکثر اهالی تبریز پیرو دین حنیف اسلام و شیعه اثنی عشری و جمع قلیلی اهل سنتند. چندهزار مسیحی وعده کمی از کلیمیان نیز در تبریز بسر می برند.

مساجد تبریز - مساجد مسلمانان غالباً دایر و در تمام اوقات نماز آماده عبادت بندگان صالح خداست. تعداد آنها از دویست فزونی دارد، اما آنچه به تازه واردان به تبریز نزدیکتر می تواند بود نام و نشانی چند بابش ذیلاً آورده میشود:

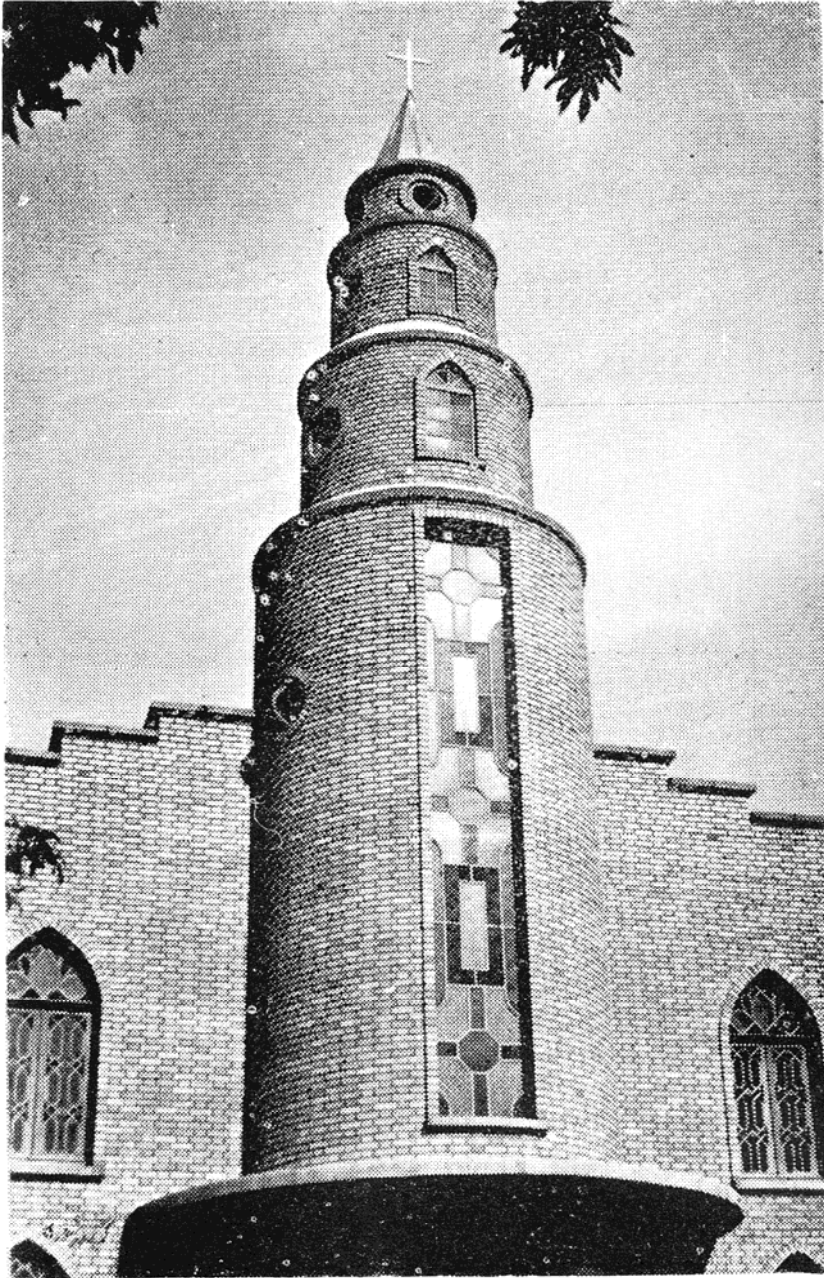
- | | | |
|-------------------------|---------|----------------------------------|
| ۱- مسجد آقا | واقع در | خیابان دارائی |
| ۲- « انگجی | « « | اول راسته کوچه |
| ۳- « توحید | « « | خیابان جدید قره آغاج |
| ۴- « جامع | « « | مدرسه طالبیه - بازار |
| ۵- « حاج میرزا یوسف آقا | « « | انتهای خیابان فردوسی |
| ۶- « شاهرضا | « « | شهنار |
| ۷- « شعبان | « « | خیابان تربیت |
| ۸- « شیخ الاسلام | « « | دارائی |
| ۹- « صمصام خان | « « | ارمنستان - کوچه پست خانه |
| ۱۰- « میرزا سلمان | « « | خیابان پهلوی - جنب اداره روشنائی |



سر در مقبره سید حمزه
Sayyed Hamzah
Minaret-Façade



مسجد شیخ الاسلام
Sheikh - Al - Islam Mosque



کلیسای مسیحی آدونتیست
Adventist Church



کلیسای بارون آواک
Baron Avac Church

• **کلیساهای تبریز** - مسیحیان تبریز نیز پنج کلیسای دایر دارند که عبارتند از:

- ۱- کلیسای آدونتیستها . موقع دو خیابان شهناز
 - ۲- « لرامنه « در بخش ۷ کوچه آرامیان
 - ۳- « « « در بخش ۵ کوی بارون آواک
 - ۴- « انجیلی (پروتستانها) « در بخش ۷ کوی مهادمین (میارمیار)
 - ۵- « کاتولیکها « در بخش ۷ پاساژ پهلوی
- کلیساهای ارامنه تبریز زیر نظر خلیفه گری لرامنه اداره میشود که مرکز آن در خیابان شهناز واقع شده است .

زیارتگاههای تبریز - تبریز مانند سایر شهرهای ایران زیارتگاههای متعددی دارد که از آن جمله اند:

- ۱- زیارتگاه خانم امامزاده واقع در بخش ۵، کوی چرنداب
- ۲- « سید ابراهیم واقع در خیابان شمس تبریزی، کوچه سید ابراهیم
- ۳- « سید جمال الدین واقع در راسته کوچه، دربند امامزاده
- ۴- « سید حمزه « « خیابان ثقة الاسلام
- ۵- « عینعلی یا عون بن علی « « کوه سرخاب
- ۶- مقام صاحب الامر « « میدان صاحب الامر
- ۷- زیارتگاه مریم نه نه (مخصوص ارامنه) واقع در بخش ۲، کوی مارالان

ادارات شهر تبریز - نام و نشانی و شماره تلفن استانداری و ادارات تبریز ذیلاً

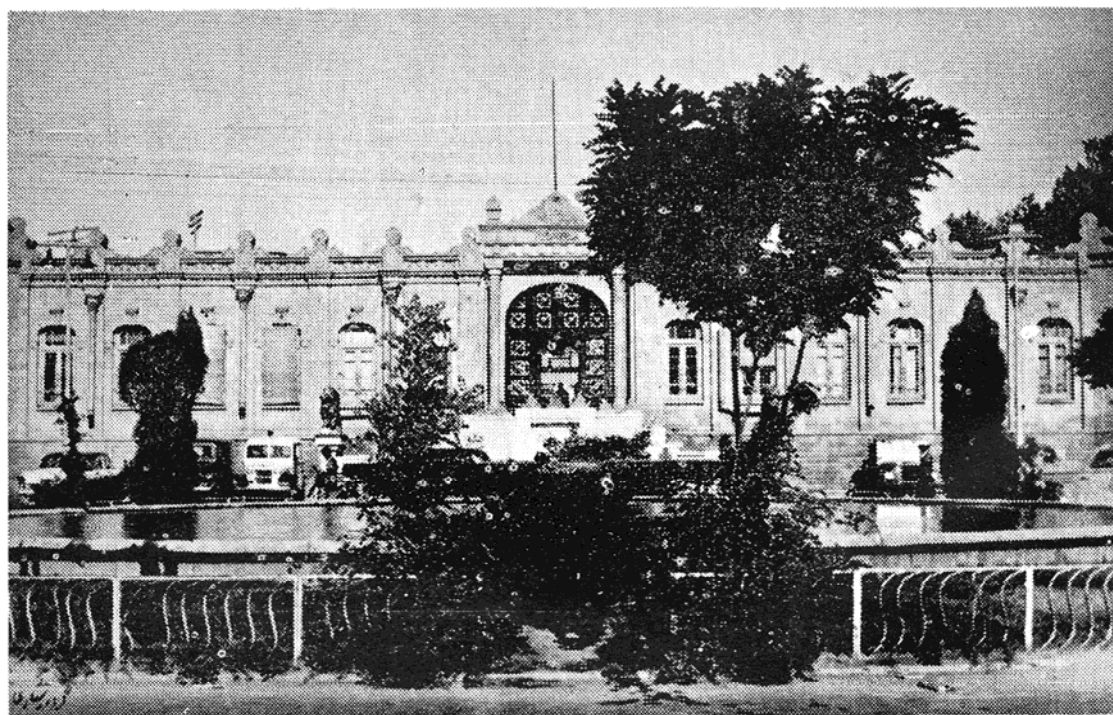
آورده میشود:

- ۱- استانداری واقع در خیابان شاه بختی شماره تلفن ۲۶۹۴ و ۲۶۹۵
- ۲- آمار و ثبت احوال « « « « شاهپور جنوبی « « ۴۵۶۲
- ۳- انحصارات:

الف - دخانیات	واقع	در خیابان دانشسرا	شماره تلفن ۲۱۴۶ و ۲۱۴۰
ب - سیلو	«	«	«
ج - غله‌وانان	«	«	«
د - قند و شکر	«	«	«
۴ - اوقاف	«	«	«
۵ - بهرداری	«	«	«
۶ - بهداشت	«	«	«
۷ - پست و تلگراف	«	«	«
۸ - تلفن خودکار	«	«	«
۹ - ثبت اسناد و املاک	«	«	«
۱۰ - دادسرا	«	«	«
داد گستری	«	«	«
۱۱ - دارائی	«	«	«
۱۲ - دانشگاه (دبیرخانه)	«	«	«
۱۳ - دژبانی	«	«	«
۱۴ - رادیو و انتشارات	«	«	«
۱۵ - راه آهن و کشتیرانی	«	«	«
۱۶ - راه شوسه	«	«	«
۱۷ - ژاندارمری	«	«	«
۱۸ - سازمان امنیت و اطلاعات	«	«	«
۱۹ - ستاد لشکر	«	«	«
۲۰ - شهربانی	«	«	«



کاخ استانداری
Governor General's Office



ساختمان شهر بافی
Police Department



کاخ دارائی
Finance Department



بانک ملی
Bank Melli

- ۲۱- شهرداری واقع در خیابان پهلوی شماره تلفن ۲۱۶۱ و ۲۱۶۲
- ۲۲- صنایع و معادن « « « ششگلان- داش دربند « « ۲۱۳۰ و ۵۶۲۰
- ۲۳- فرهنگ « « « « « ۲۱۱۲ و ۵۳۷۱
- ۲۴- کار « « « شاه بختی « « ۲۱۱۸
- ۲۵- کشاورزی و دامپزشکی « « « شاهپور « « ۲۱۵۰ و ۵۲۱۲
- ۲۶- گمرک « « « ایستگاه راه آهن « « ۲۱۰۴
- گمرک امانات پسندی « « « کوچه پستخانه « « ۲۱۲۶
- ۲۷- نظام وظیفه « « « خیابان پهلوی - کوچه آرک « « ۴۹۸۰
- ۲۸- هنرهای زیبا « « « « « روبروی موزه « « ۲۱۳۹ و ۵۶۲۱

بانک‌های تبریز - نشانی و شماره تلفن ادارات مرکزی بانک‌های تبریز

عبارتنداز:

- ۱- بانک اصناف واقع در خیابان شاه بختی شماره تلفن ۶۴۵۰
- ۲- « بازرگانی « « « « « ۲۱۳۱ و ۲۱۳۲
- ۳- « رهنی « « « « « ۲۴۰۱ و ۲۴۰۲
- ۴- « سپه « « « بازار کفشان « « ۲۱۷۱ و ۲۱۷۵
- ۵- « صادرات و معادن « « « خیابان دارائی « « ۳۰۴۹ و ۴۵۷۶
- ۶- « کارگشائی « « « « « ۲۳۳۷
- ۷- « کشاورزی « « « « « شاهپور شمالی « « ۲۰۴۱ و ۲۱۸۹
- ۸- « ملی « « « میدان قیام « « ۲۱۲۱ و ۲۱۲۲

بهای پولهای مختلف و محل تهیه آنها - جهت خرید و فروش پولهای خارجی

در تبریز باید بشعبه ارز بانک ملی مراجعه کرد. مظنه پولهای خارجی بقراردیل است :

نام پول	بهای خرید	بهای فروش
پوند انگلیس	۲۱۰ ریال	۲۱۴/۲۰ ریال
دلار آمریکا	« ۷۵	« ۷۶/۵۰
دینار عراق	« ۲۱۰	« ۲۱۴/۲۰
روپیۀ پاکستان	• « ۱۵/۷۵	« ۱۶/۱۰
روپیۀ هند	« ۱۵/۷۵	« ۱۶/۱۰
شلینگ اطریش	« ۲/۹۰	« ۲/۹۵
فرانک بلژیک	« ۱/۵۰	« ۱/۵۳
فرانک سوئیس	« ۱۷/۱۵	« ۱۷/۵۰
فرانک فرانسه	« ۱۵/۲۰	« ۱۵/۵۰
فلورن هلندی	« ۲۰/۷۰	« ۲۱/۱۵
کوروں دانمارک	« ۱۰/۸۵	« ۱۱/۰۵
کوروں سوئد	« ۱۴/۵۰	« ۱۴/۸۰
کوروں نروژ	« ۱۰/۵۰	« ۱۰/۷۰
لیر ایتالیا (هرصدی)	« ۱۲/-	« ۱۲/۲۵
مارک آلمان	« ۱۸/۷۵	« ۱۹/۱۵

باشگاه‌ها و میدان ورزشی عمومی- باشگاه‌ها و میدانهای عمومی ورزشی تبریز

مانند میدانها و باشگاههای ورزشی خصوصی دبیرستانها و دبستانها تقریباً همه زیر نظر اداره فنی تربیت بدنی آذربایجان قرار دارند و نام و نشانی آنها عبارت است از:

- ۱- استادیوم ورزشی باغ شمال واقع در خیابان حافظ
- ۲- باشگاه ورزشی آذربایجان « « « فردوسی
- ۳- « « « آرات « « « شهنار، دربند و آلمان
- ۴- « « « باستانی « « « فردوسی

ج-مجله‌ها و نشریه‌ها:

- ۱- مجله معلم امروز (تربیتی) جای اداره : دانشسرای پسران شماره تلفن ۲۶۹۷
 - ۲- نشریه دانشکده ادبیات تبریز « « دانشکده ادبیات تبریز، « « ۲۱۹۹
 - ۳- « کتابخانه ملی تبریز « « : کتابخانه ملی تبریز، « « ۲۱۰۹
- نمایندگی‌های خارجی- کنسولگریها و نمایندگی‌های بازرگانی خارجی**
- که در تبریز وجود دارند عبارتند از:

- ۱- آمریکا، کنسولگری واقع در خیابان شهناز شماره تلفن ۲۱۰۱ و ۳۴۰۳
- « هیئت اقتصادی « « « پهلوی « « ۲۲۸۸
- ۲- انگلیس، شورای فرهنگی « « « شهناز، اهراب « « ۴۴۰۰
- ۳- ترکیه، سر کنسولگری « « « شهناز « « ۲۴۱۷
- ۴- شوروی، شعبه بازرگانی « « « ثریا « « ۴۵۴۱
- « « بیمه انگستراخ « « « حافظ « « ۳۹۴۶
- ۵- فرانسه، کنسولگری « « « پهلوی « « ۴۳۹۹

شماره‌های ضروری تلفن :

آبیاری (تصادفات)	۲۶۱۳
آتش نشانی	۴۴۴۴ و ۰۱
اصلاحات تلفن	۱۷
اطلاعات	۰۸
برق	۲۵۰۴
پلیس	۰۲
تصادفات	۳۶۱۴
متوفیات	۵۷۹۸

تلفن‌های همگانی:

۲۰۹۲	چهارراه منصور، داروخانه شمس
۲۰۶۴	خیابان بهار، داروخانه دکتر امینی
۲۰۶۷	« پهلوی، داروخانه رازی
۲۰۶۶	« « کافه قنادی شعاع
۴۰۸۴	« « آجیلی برادران
۲۰۷۰	« « جنب کوچه انوری - فروشگاه نوبری
۲۰۵۵	« « میدان شهرداری - سالن شهرداری
۲۰۹۰	« « میدان قطب - فروشگاه سالک حداد
۴۰۶۹	« « نرسیده به چهارراه منصور - قنادی نلصریان
۴۰۵۴	« « اداره دادگستری
۲۰۶۵	« تربیت، اول کوچه پستخانه، داروخانه خورشید
۲۰۵۶	« توپخانه (شاه بختی)، بانک ملی ایران
۲۰۶۰	« چهارم اردیبهشت، ایستگاه راه آهن
۲۰۵۹	« « « کارخانه آردسازی
۲۰۴۳	« خاقانی، کنار رودخانه، شرکت تلفن
۲۰۸۶	« خیام (گازران)، داروخانه شفا بخش
۲۰۵۷	« دارائی، بازار کفاشها
۲۰۵۸	« « بانک صادرات و معادن
۴۰۵۳	« شاه بختی، بانک بازرگانی
۲۰۸۸	« شاه، داروخانه حکمت
۲۰۷۳	« شاه، میدان مسجد خونی، داروخانه طوس

- ۲۰۷۴ خیابان شمس تبریزی، داروخانه همایون
- ۲۰۰۲ « شمس تبریزی، جواد لطفی عظیمی
- ۲۰۸۵ « شهناز، سینما کریستال، داروخانه گلشن
- ۲۰۶۸ « « خواربارفروشی لیل آبادی
- ۲۰۸۱ « « داروخانه خیام
- ۲۰۹۱ « صائب، داروخانه صفانیا
- ۲۰۷۲ « فردوسی، چهارراه تربیت، داروخانه بهروزیه
- ۲۰۸۳ « فردوسی، گاراژ ایران ترانزیت
- ۲۰۵۲ « کنارودخانه، کاریر پست و تلگراف
- ۲۰۵۰ « کنارودخانه، کاریر پست و تلگراف
- ۲۰۷۱ « کنارودخانه، گاراژ محمدی
- ۲۰۹۷ شاهگلی، استخر شاه
- ۲۰۸۲ میدان شهرداری، فروشگاه رحیمی
- ۲۰۷۵ میدان صاحب الامر، سرای مهدیه
- ۲۰۸۷ میدان مقصودیه، فروشگاه راثی زاده
- ۲۰۷۶ فرودگاه تبریز، ساختمان اداره فرودگاه

وسائط نقلیه موتوری - انواع وسائط نقلیه موتوری شهر تبریز عبارت است از:

۱- اتوبوس خطوط شهری که نرخ آن جهت یکنفر در تمام طول خط يك ریال است، باستثنای خطوط قراملك و آخونی که از اول ایستگاه تا آخر مقصد ۲ ریال و باغمیشه از اول ایستگاه تا آخر مقصد ۱/۵۰ ریال و خط ۵ از اول ایستگاه تا آخر مقصد (ایستگاه راه آهن) ۲ ریال و شاه آباد (خط فرعی ۱۴) از اول ایستگاه تا آخر مقصد

۱/۵۰ ریال میباشد.

۲- تا کسی و نرخ آن در داخل شهر ده ریال برای يك يا دونفر، و ۱۵ ریال برای سه نفر است.

۳- سواری شخصی -

۴- سواری کرایه‌ای که نرخ آن در داخل شهر مانند تا کسی است.

۵- بارکش شهری

۶- تا کسی بار سه چرخ . نرخ کرایه بارکش و تا کسی بار بسته بمقدار بار و رضایت طرفین است.

خطوط اصلی اتوبوسرانی تبریز:

خط ۱- انتهای شاپور جنوبی - میدان شهرداری

مسیر خط ۱: خیابان شاهپور جنوبی- میدان شهرداری - شاهپور شمالی- شاه بختی- فردوسی- پهلوی - میدان شهرداری.

خط ۲- بلوار دانشگاه - میدان شهرداری.

مسیر خط ۲ : خیابان پهلوی - میدان شهرداری - شاهپور شمالی - شاه بختی - فردوسی - پهلوی غربی- میدان شهرداری.

خط ۳- انتهای منجم شمالی - فردوسی ، سه راه بازار

مسیر خط ۳: خیابان منجم - میدان قونقا - پهلوی - میدان شهرداری - شهربانی شاه بختی - فردوسی - تربیت غربی - شهناز شمالی

خط ۴- سیه بان - اول فردوسی

مسیر خط ۴ : خیابان سیه بان - بیلانیکوه - ششگلان - منصور- شاه بختی شرقی-

شاه بختی غربی- فردوسی - پهلوی - میدان شهرداری - دانشسرا - کنار رودخانه.

خط ۵- ایستگاه راه آهن - اول شاه بختی غربی ، نزدیک سه راه فردوسی

مسیر خط ۵ : بلوار رضا پهلوی - میدان قونقا - پهلوی - میدان شهرداری - شاپور شمالی - شهر بانی - شاه بختی غربی - تربیت غربی - شهناز شمالی - پهلوی.

خط ۸ - انتهای ثریا - میدان شهرداری

مسیر خط ۸: خیابان ثریا - حافظ - پهلوی - میدان شهرداری - شاپور شمالی - شاه بختی غربی - فردوسی - پهلوی - میدان شهرداری.

خط ۹ - انتهای ملل متحد - فردوسی، سهراب بازار

مسیر خط ۹: خیابان ملل متحد - باغ گلستان - پهلوی - میدان شهرداری - شاپور شمالی - شاه بختی غربی - فردوسی - تربیت غربی - شهناز شمالی - پهلوی.

خط ۱۰ - سیلاب - انتهای فرح پهلوی - اول فردوسی جنوبی

مسیر خط ۱۰: سیلاب - ششگلان - پل شاهی - خاقانی شمالی - شاه بختی شرقی - شاه بختی غربی - فردوسی - پهلوی - میدان شهرداری - شاپور شمالی - دانشسرا.

خط ۱۱ - انتهای شهناز جنوبی - فردوسی.

مسیر خط ۱۱: خیابان شهناز جنوبی - پهلوی - میدان شهرداری - شاپور شمالی - شاه بختی - فردوسی - پهلوی - شهناز جنوبی.

خط ۱۲ - انتهای شاه - فردوسی

مسیر خط ۱۲: خیابان شاه - پهلوی - میدان شهرداری - شاه بختی غربی - فردوسی - پهلوی - شاه.

خط ۱۴ - انتهای شمس تبریزی - فردوسی

مسیر خط ۱۴: خیابان شمس تبریزی - ثقة الاسلام - پل شاهی - خاقانی - شاه بختی غربی - فردوسی - پهلوی - میدان شهرداری - شهر بانی - دانشسرا - پل شاهی.

خط ۱۵ - آخونی - فردوسی شمالی

مسیر خط ۱۵: آخونی - قره آغاج - منجم - میدان قونقا - پهلوی - میدان شهرداری - شاه بختی غربی - فردوسی - پهلوی - منجم.

خطوط فرعی اتوبوسرانی تبریز:

خط ۲ فرعی - بیمارستان بوعلی - بلوار جاده تهران و سپس مسیر خط ۲ اصلی

خط ۳ فرعی - انتهای گازران - پهلوی « « « ۳ »

خط ۴ فرعی - قره آغاج - منجم « « « ۳ »

خط ۴ فرعی - حکم آباد - منجم « « « ۳ »

خط ۴ فرعی - جمشید آباد - منجم

خط ۵ فرعی - قراملک - بلوار رضا پهلوی و سپس مسیر خط ۵ اصلی

خط ۸ فرعی - انتهای حافظ - منصور - شاه بختی - فردوسی - پهلوی - چهارراه

منصور - حافظ

خط ۱۱ فرعی - انتهای صائب - شهناز جنوبی و سپس مسیر خط ۱۱ اصلی

خط ۱۴ فرعی - شاه آباد - شمس تبریزی و سپس مسیر خط ۱۴ اصلی

وسائط نقلیه موتوری جهت مسافرت یا حمل بار - وسیله مسافرت یا حمل بار

به تبریز یا از تبریز بدیگر شهرهای ایران عبارتست از:

۱- اتوبوس

۲- اتوموبیل سواری کرایه‌ای

۳- راه آهن

۴- کامیون‌های باربری

۵- هواپیما

۱- اتوبوس - از اغلب گاراژهای تبریز روزانه چند نوبت اتوبوس بقصد

شهرهای دیگر ایران حرکت میکند و چون این اوقات نسبت بفصول متغیر است لذا،

ما در اینجا بذکر نام و نشانی و شماره تلفن چند گاراژ مسافربری مهم و مرتب اکتفا

می‌کنیم :

ایران ترانزیت واقع در اول خیابان فردوسی شماره تلفن ۲۰۸۳

تبریز نو « « « « « ۲۷۵۰

تهران نو « « « « « ۲۷۵۳

تی بی تی « « اول « « « ۲۵۵۹

میهن تور « « خیابان پهلوی - روبروی پاساژ « « ۲۴۰۵

۲- اتوموبیل سواری کرایه‌ای - سواری کرایه‌ای جهت مسافرت بتمام نقاط

خارج از شهر و شهرستانهای دیگر کشور همیشه در گاراژهای بزرگ و همچنین در حال گردش در خیابان‌های شهر موجود است. بوسیله گاراژهایی که نام آنها گذشت نیز میتوان آماده کرد.

۳- راه آهن - قطار راه آهن تبریز به مقصد حرکت میکند: تهران، جلفا و

شرفخانه که برنامه هریک ذیلاً آورده میشود :

الف - تهران - هر روز دو نوبت قطار راه آهن از تبریز به تهران حرکت میکند

و دو قطار از تهران به تبریز وارد میگردد.

حرکت قطار سریع السیر از تبریز ساعت ۱۸ و ۴۵ دقیقه

ورود « « به تهران « ۲۵ و ۹

حرکت « « از تهران « ۵۰ و ۱۵

ورود « « به تبریز « ۵۰ و ۶

حرکت قطار عادی از تبریز ساعت ۶ صبح

ورود « « به تهران « ۲۲ و ۴۰ دقیقه

حرکت « « از تهران « ۱۰ و ۶

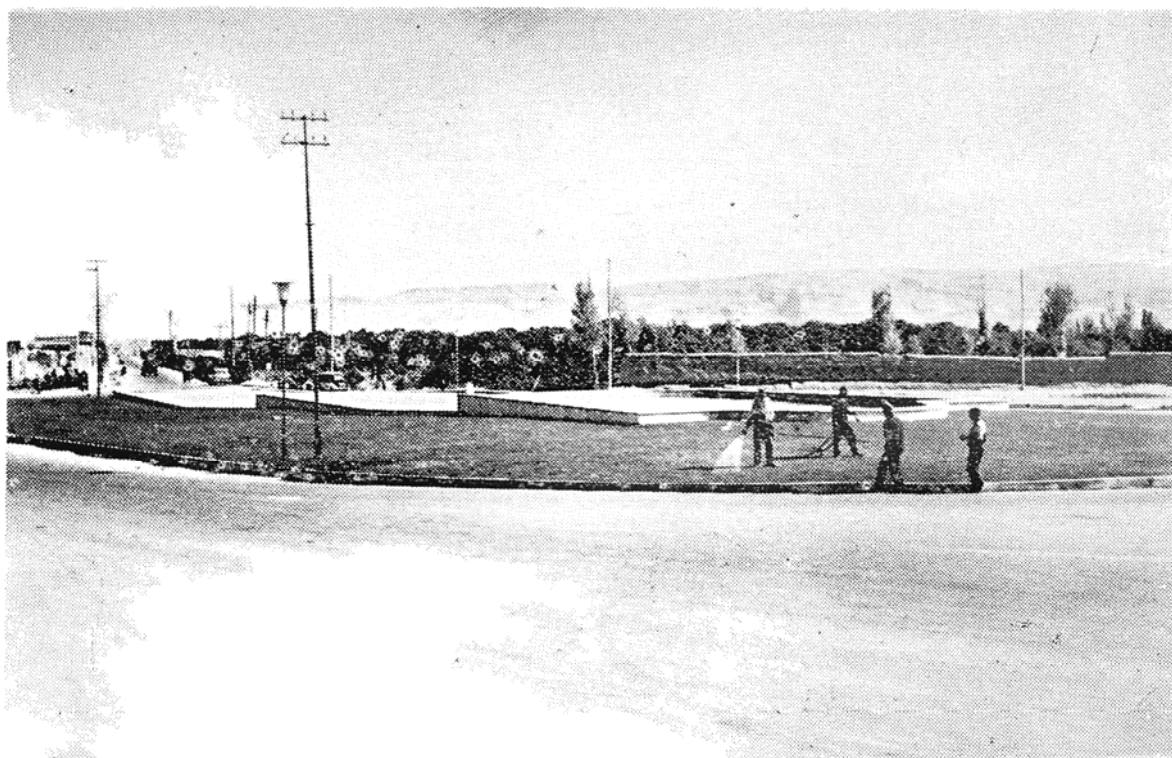
ورود « « به تبریز « ۲۲ و ۲۵



ایستگاه راه آهن تبریز
Tabriz Ry. Station



پمپ بنزین - بلوار دانشگاه
Gas-station
University Boulevard



بلوار منجم - اول جاده فرودگاه
Monajjem Boulevard



فرودگاه تبریز
Tabriz Air-Port

ب - جلفا - هر روز يك قطار از تبریز به جلفا حرکت میکند و يك قطار از جلفا به تبریز وارد می گردد.

حرکت قطار از تبریز	ساعت ۸ و ۳۰ دقیقه
ورود قطار به جلفا	« ۱۲ و ۳۰ »
حرکت قطار از جلفا	« ۱۴ و ۳۰ »
ورود قطار به تبریز	« ۱۸ و ۳۵ »

ج - شرفخانه - ایام وساعات حرکت قطار به شرفخانه ومراجعت آن به تبریز نسبت بفصول سال تغییر پیدا میکند وبدینجهت بهتر است برای آگاهی دقیق از روز وساعت حرکت قطار مزبور به تلفنهای شماره ۵۲۰۲ و ۵۲۰۱ رجوع شود.

۴- کامیونهای باربری - برای حمل بار بوسیله کامیون می توان به بنگاههای باربری زیر مراجعه کرد :

اطمینان	واقع در خیابان چهارم اردیبهشت	شماره تلفن ۲۴۷۵
تندرو	« « « « « «	« « « « « « ۵۸۱۱
شمس	« « « « « «	« « « « « « ۲۴۸۳
مرندی	« « « « « «	« « « « « « ۲۴۸۲
نوع بشری	« « « « « «	« « « « « « ۴۶۶۲

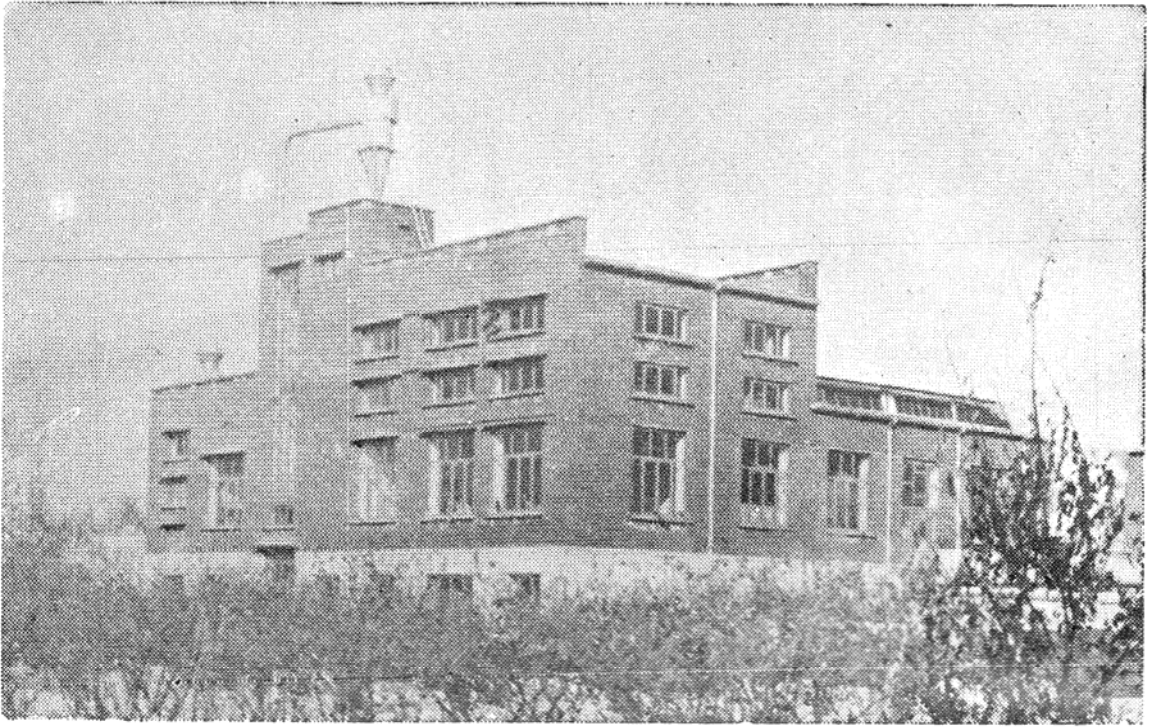
۵- هواپیما - ایام وساعات حرکت هواپیما از تبریز به تهران وتهران به تبریز در فصول مختلف سال تغییر مییابد. جهت اطلاع دقیق وتهیه بلیط باید بنشانی ذیل رجوع کرد :

شرکت هواپیمائی ایران - اول خیابان فردوسی، شماره تلفن ۲۴۹۳ و ۲۷۵۱

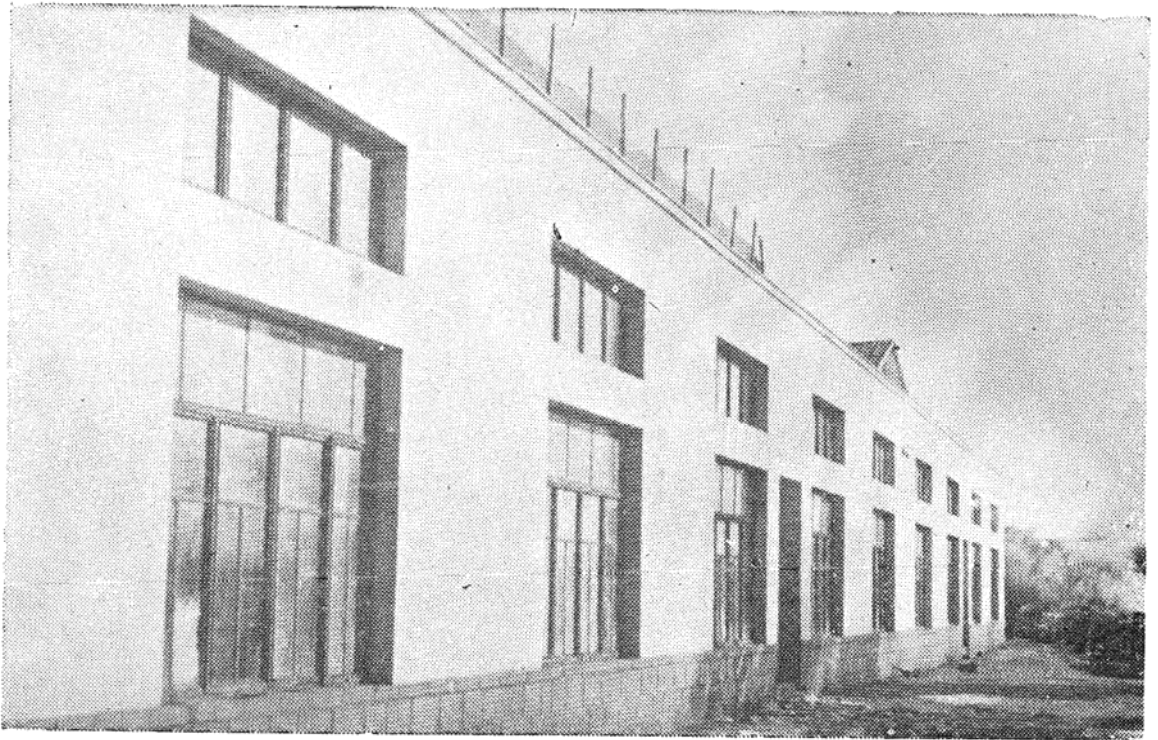
پمپ بنزین - مسافران و صاحبان وسائط نقلیه موتوری در تمام اوقات شبانه روز میتوانند بطور آزاد بنزین و مواد سوخت مورد نیاز ماشین های خود را از جایگاه های ذیل تهیه کنند :

۱- جایگاه شماره ۱ خیابان چهارم اردیبهشت، نزدیک سیلو

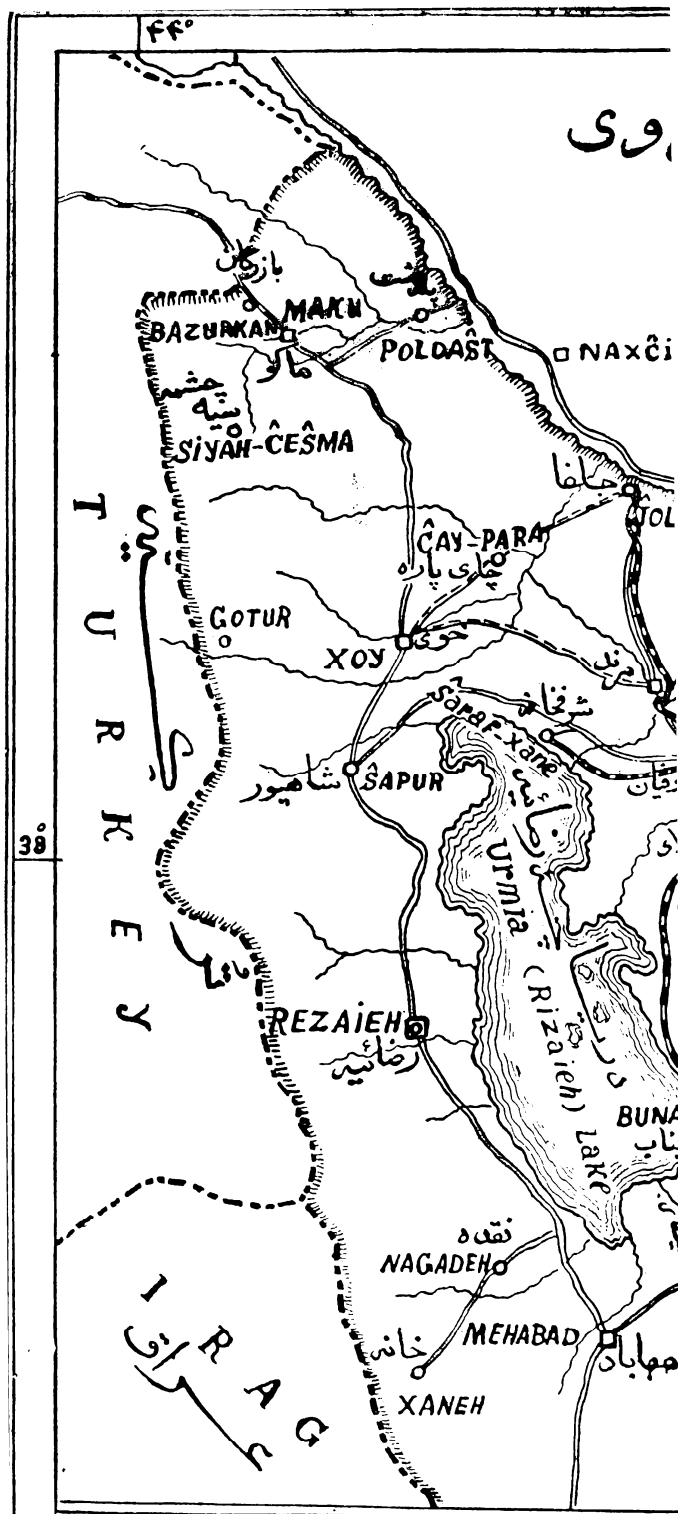
۲- جایگاه شماره ۲ خیابان پهلوی، نزد بلوار دانشگاه



کارخانه تختۀ شوپان ممتاز
Momtaz Chip Board Factory



کارخانه کبریت سازی ممتاز
Momtaz Match Factory



A ZERBAIJAN (Provinces:

TABRIZ - REZAIEH (IRAN)

SCALE: $\frac{1}{2'000'000}$

1-DIB

Key To Pronunciation of the Iranian Names

Diacritical letters	English	French	Persian	Note
ā	a	â	آ	
a	a	a	ا	
b	b	b	ب	
d	d	d	د	
e	e	ê	هـ	
f	f	f	ف	
g	g	gu	گ	
h	h	h	هـ	
i	i	i	ای	
j	j	dj	ج	
k	k	k	ک	
l	l	l	ل	
m	m	m	م	
n	n	n	ن	
o	o	o	او	
p	p	p	پ	
r	r	r	ر	
s	s	s	ث، س، ص	
t	t	t	ت	
u	oo	ou	او	
v	v	v	و	
y	y	y	ی	
z	z	z	ذ، ز، ظ، ض	
ch	ch	tch	چ	
gh	gh	gh	ق	
kh	kh	kh	خ	
q	-	-	غ	
sh	sh	ch	ش	
û	-	u	او	
ž	-	j	ژ	

راههای شومۀ آذربایجان بین تبریز و شهرهای دیگر

- ۱- تبریز- میانه - (تهران)
- ۲- تبریز- اردبیل - آستارا - (پهلوی- رشت)
- ۳- تبریز- مرند - جلفا
- ۴- مرند - خوی
- ۵- جلفا - خوی
- ۶- خوی - ماکو- بازرگان
- ۷- خوی - شاهپور
- ۸- تبریز - شاهپور (ازراه صوفیان - شبستر)
- ۹- تبریز- رضائیه (ازراه صوفیان - شاهپور)
- ۱۰- تبریز- رضائیه (ازراه مرند - خوی)
- ۱۱- تبریز- آذرشهر- میاندوآب
- ۱۲- میاندوآب - مهاباد - رضائیه

علائم اختصاری :

- ۱- ک.م. = مسافت بر حسب کیلومتر
- ۲- ق. = قهوه خانه
- ۳- p. = پست
- ۴- t. = تلفن
- ۵- tel. = تلگراف
- ۶- b. = بنزین

The Roadways of Azerbaijan between Tabriz and othere towns

- 1- Tabriz-Miyăneh (Tehrăn)
- 2- « -Ardabil-Ăstără (Pahlavi-Rasht)
- 3- « -Marand-julfă
- 4- Marand-khoy
- 5- Julfă-khoy
- 6- Khoy - Maku - Băzargăn
- 7- Khoy-Shăhpur
- 8- Tabriz-Săhpur (from Sufiăn-shabostar)
- 9- Tabriz -Rezăiyeh (from Sufiăn-Shăhpur)
- 10-Tabriz - Rezăiyeh (from Marand-Khoy)
- 11- Tabriz-Ăzarsahr-Miyăndoab
- 12- Miyăndoab-Mahăbăd-Rezăiyeh

Abbreviations :

- 1-*k.m.* = *Kilometre*
- 2- *t.sh.* = *tea - shop*
- 3- *p.* = *post*
- 4- *t.* = *telephone*
- 5- *tel.* = *telegraph*
- 6- *b.* = *benzine*

۱. Tabriz-Tehrān

۱. تبریز-تهران

<i>Towns and villages</i>	<i>K.m.</i>	<i>Sum</i>	p.t.tel.b.	جمع	ك.م.	نام آبادیهای عمده
Tabriz	0	0	p.t.tel.b.	۰	۰	تبریز
Bāsmenj	20	20	p.t.	۲۰	۲۰	باسمنج
Said-ābād(Bridge)	10/5	30/5		۳۰/۵	۱۰/۵	پل سعیدآباد
Shebli	6/5	37		۳۷	۶/۵	شبلی
Helān	22/3	59/3		۵۹/۳	۲۲/۳	هلان
Bostān-ābād	2	61/3		۶۱/۳	۲	بستانآباد
« «	1/7	63	p.t.tel.b.	۶۳	۱/۷	بستانآباد علیا
Gajin	33	96		۹۶	۳۳	گجین
Emāmiyeh	2	98		۹۸	۲	امامیه
Siyāh-Chaman	12	110	p.t.	۱۱۰	۱۲	سیاه چمن
Qarib-dust	19	129		۱۲۹	۱۹	غریب‌دوست
Torkmān	10	139	t.	۱۳۹	۱۰	ترکمان
Somaeh	12	151		۱۵۱	۱۲	صومعه
Evinligh	22	173		۱۷۳	۲۲	اوینلق
Miyāneh	14	187	p.t.tel.b.	۱۸۷	۱۴	میانه
Miyāneh	0	187	« « « «	۱۸۷	۰	میانه
Zanjān	138	325	« « « «	۳۲۵	۱۳۸	زنجان
Tākestān	140	465	« « « «	۴۶۵	۱۴۰	تاکستان
Ghazvin	34	499	« « « «	۴۹۹	۳۴	قزوین
Karaj	101	600	« « « «	۶۰۰	۱۰۱	کرج
Tehrān	39	639	« « « «	۶۳۹	۳۹	تهران

2.Tabriz-Ardabil-Āstārā

۴. تبریز - اردبیل - آستارا

<i>Towns and villages</i>	<i>K.m.</i>	<i>Sum</i>	<i>p.t.tel.b.</i>	ک.م. جمع	نام آبادیهای عمده
Tabriz	0	0	p.t.tel.b.	۰	تبریز
Bostān-Ābād	63	63	p.t.b.	۶۳	بستان آباد
Kürd-kandi	17	80	p.tel.	۸۰	کردکندی
Duzduzān	15	95		۹۵	دوزدوزان
Bahramān	16	111		۱۱۱	بهرمان
Chorli	12	123		۱۲۳	چورلی
Sarāb	11	134	p.t.tel.b.	۱۳۴	سراب
Aspistān	6	140		۱۴۰	اسپستان
Tārān	6	146		۱۴۶	تاران
Shāh-abbāsi	20	166		۱۶۶	شاه عباسی
Nir	15	181	p.t.	۱۸۱	نیر
Saragheyn(side)	17	198		۱۹۸	دوراه سرقین
Shāmasbi	13	211		۲۱۱	شام اسبی
Ardabil	9	220	p.t.tel.b.	۲۲۰	اردبیل
Gilān-deh	7	227		۲۲۷	گیلانده
Novja-deh	8	235		۲۳۵	نوجده
Ārpā-tapasi	10	245		۲۴۵	آرپا تپه سی
Heyrān	6	251		۲۵۱	حیران
Verid	11	262		۲۶۲	ورید
Bahārostān	8	270		۲۷۰	بهارستان
Khan-bulāq	6	276		۲۷۶	خان بلاغ
Kashfi	4	280		۲۸۰	کشفی
Ghala	5	285		۲۸۵	قلعه
Bāqcha-sarāy	4	289		۲۸۹	باغچه سرای
Āstārā	3	292	p.t.tel.b.	۲۹۲	آستارا
Āstārā pahlavi }	—	138	p.t.tel.b.	۱۳۸	{ آستارا پهلوی
Pahlavi Rasht }	—	35	p.t.tel.b.	۳۵	{ پهلوی رشت

3. Tabriz - Marand - Julfā

۳. تبریز - مرند - جلفا

Towns and villages	K.m.	Sum	b.t.tel.b.	جمع	ك.م.	نام آبادیها
Tabriz	0	0	p.t.tel.b.	۰	۰	تبریز
Āji(Bridge)	5/5	5/5		۵/۵	۵/۵	پل آجی
Senigh(Bridge)	13/5	19		۱۹	۱۳/۵	پل سنیق
Tāza-Kand (t.sh)	3	22		۲۲	۳	تازه کند، ق.
Sufiān	18	40		۴۰	۱۸	صوفیان
Sagbān	14	54		۵۴	۱۴	سگبان
Yām. (t.sh)	4/5	58/5		۵۸/۵	۴/۵	یام، ق.
Dizaj (‘ ‘)	9/5	68		۶۸	۹/۵	دیزج، ق.
Marand	3	71	p.t.tel.b.	۷۱	۳	مرند
Cher - Cher	20	91		۹۱	۲۰	چر چر
Dara-diz	21	112		۱۱۲	۲۱	دره دیز
Shūjā	12	124		۱۲۴	۱۲	شجاع
Julfā	13	137	p.t.tel.b.	۱۳۷	۱۳	جلفا

4. Marand-Khoy

۴. مرند - خوی

Towns and villages	K.m.	Sum	p.t.tel.b.	جمع	ك.م.	نام آبادیها
Marand	0	0	p.t.tel.b.	۰	۰	مرند
Yekān	2	2		۲	۲	یکان
Yālghuz-Āqāj	10	12		۱۲	۱۰	یالغوز آغاج
Dizaj	3	15		۱۵	۳	دیزج
Koshk-sarāy	7	22		۲۲	۷	کوشکسرای
Gherkhlār	18	40		۴۰	۱۸	قرخلار

Marand-Khoy

مرند - خوی

<i>Towns and villages</i>	<i>K.m.</i>	<i>Sum</i>	<i>p.t.tel.b.</i>	جمع	ك.م.	نام آبادیها
Ghāpligh	10	50		۵۰	۱۰	قابلیق
Chāh-jamāl	13	63		۶۳	۱۳	چاه جمال
Navāi	10	73		۷۳	۱۰	نوائی
Said-Ābād	5	78		۷۸	۵	سعیدآباد
Khoy	5	83	<i>p.t.tel.b.</i>	۸۳	۵	خوی
Tabriz	0	0	» » » »	۰	۰	تبریز
Marand	71	71	» » » »	۷۱	۷۱	مرند
Khoy	83	154	<i>p.t.tel.b.</i>	۱۵۴	۸۳	خوی

5.Julfā-Khoy

۵. جلفا - خوی

<i>Towns and villages</i>	<i>K.m.</i>	<i>Sum</i>	<i>p.t.tel.b.</i>	جمع	ك.م.	نام آبادیها
Julfā	0	0	<i>p.t.tel.b.</i>	۰	۰	جلفا
Kardāsh	20	20		۲۰	۲۰	کارداش
Ghara-Bulāq	3	23		۲۳	۳	قره بلاغ
Evoqli	30	53		۵۳	۳۰	ایواوغلی
Ersi	10	63		۶۳	۱۰	ارسی
Navāi	7	70		۷۰	۷	نوائی
Said-Ābād	4	74		۷۴	۴	سعیدآباد
Khoy	5	79	<i>p.t.tel.b.</i>	۷۹	۶	خوی
Tabriz	0	0	<i>p.t.tel.b.</i>	۰	۰	تبریز
Marand	71	71	« « « «	۷۱	۷۱	مرند
Julfā	66	137	« « « «	۱۳۷	۶۶	جلفا
Khoy	79	216	« « « «	۲۱۶	۷۹	خوی

Khoy-Maku-Bazargan.

۶. خوی - ماکو - بازرگان

Towns and	K.m.	Sum		جمع	ك.م.	نام آبادیها
Khoy	0	0	p.t.tel.b.	۰	۰	خوی
Dizaj	10	10		۱۰	۱۰	دیزج
Asgar-Ābād	10	20		۲۰	۱۰	عسگر آباد
Sogūtlu	6	26		۲۶	۶	سوگوتلو
Hamzayān	6	32		۳۲	۶	حمزه یان
Ali-Ābād	7	39		۳۹	۷	علی آباد
Chors	5	44		۴۴	۵	چورس
Shāh-bulāqi	24	68		۶۸	۲۴	شاه بلاقی
Markanlar	15	83		۸۳	۱۵	مرکنلر
Shot	21	104		۱۰۴	۲۱	شوط
Shāh-Ābād	1	105		۱۰۵	۱	شاه آباد
Pol-dasht(side)	13	118		۱۱۸	۱۳	سهره پلدشت
Khondud	4	122		۱۲۲	۴	خندود
Māku	10	132	p.t.tel.b.	۱۳۲	۱۰	ماکو
Bāzargān	19	151		۱۵۱	۱۹	بازرگان
Land frontier	3	154		۱۵۴	۳	مرز ترکیه
Tabriz	0	0	p.t.tel.b.	۰	۰	تبریز
Marand	71	71	« « « «	۷۱	۷۱	مرند
Khoy	83	154	« « « «	۱۵۴	۸۳	خوی
Māku	132	286	« « « «	۲۸۶	۱۳۲	ماکو
Bāzargān	19	305		۳۰۵	۱۹	بازرگان
Land frontier	3	308		۳۰۸	۳	مرز ترکیه

7.Khoy-Shāhpur

۷. خوی - شاهپور

<i>Towns and villages</i>	<i>K.m.</i>	<i>Sum</i>	p.t.tel.b.	جمع	ك.م.	نام آبادیهای عمده
Khoy	0	0	p.t.tel.b.	۰	۰	خوی
Ghorugh	12	12		۱۲	۱۲	قوروق
Sha'bānlu	4	16		۱۶	۴	شعبانلو
Muqānjegh	28	44		۴۴	۲۸	مغانجق
Shāhpur	3	47	p.t.tel.b.	۴۷	۳	شاهپور
Tabriz } ShāhPur }	-	201	از راه مرند from Marand	۲۰۱	-	{ تبریز شاهپور

8.Tabriz -Shāhpur

۸. تبریز - شاهپور (از راه شبستر)

<i>Towns and villages</i>	<i>K.m.</i>	<i>Sum</i>	b.t.tel.b.	جمع	ك.م.	نام آبادیها
Tabriz	0	0	p.t.tel.b.	۰	۰	تبریز
Sufiān	40	40		۴۰	۴۰	صوفیان
Nematollāh	10	50		۵۰	۱۰	نعمت الله
Mir-zakariyā	6	56		۵۶	۶	میرزکریا
Sis	3	59		۵۹	۳	سیس
Dizaj-Khalil	10	69		۶۹	۱۰	دیزج خلیل
Shabostar	4	73	p.	۷۳	۴	شبستر
Kuza-konān	13	86		۸۶	۱۳	کوزه کنان
Sharaf-khāneh(side)	6	92		۹۲	۶	دوراه شرفخانه
Til(t.sh.)	6	98		۹۸	۶	تیل، ق.
Dizaj	13	111		۱۱۱	۱۳	دیزج
Tasuj	3	114		۱۱۴	۳	تسوج
Chehragān	7	121		۱۲۱	۷	چهرگان

<i>Towns and villages</i>	<i>K.m.</i>	<i>Sum</i>	<i>p.t.tel.b.</i>	جمع	ك.م.	نام آبادیها
Cheshma-konān	4	125		۱۲۵	۴	چشمه کنان
Ghezeljeh	5	130		۱۳۰	۵	قزلجه
Qelmān-sarāy	4	134		۱۳۴	۴	غلما نسرای
Chobānlu	11	145		۱۴۵	۱۱	چوبانلو
Sultān-ahmad	3	148		۱۴۸	۳	سلطان احمد
Yālghez-Āqāj	9	157		۱۵۷	۹	یالقوز آغاج
Sadaghiān	6	163		۱۶۳	۶	صدقیان
Shāhpur	7	170	p.t.tel.b.	۱۷۰	۷	شاهپور

9.Tabriz-Rezāiyeh

۹. تبریز - رضائییه (از راه شبستر - شاهپور)

<i>Towns and villages</i>	<i>K.m.</i>	<i>Sum</i>	<i>p.t.tel.b.</i>	جمع	ك.م.	نام آبادیهای عمده
Tabriz	0	0	p.t.tel.b.	۰	۰	تبریز
Sufiān	40	40		۴۰	۴۰	صوفیان
Shāhpur	130	170		۱۷۰	۱۳۰	شاهپور
Gavlān	7	177		۱۷۷	۷	گولان
Khān-takhti	11	188		۱۸۸	۱۱	خان تختی
Ali(t.sh.)	11	199		۱۹۹	۱۱	علی، ق.
Ghushchi	13	212		۲۱۲	۱۳	قوشچی
Jamāl-Ābād	4	216		۲۱۶	۴	جمال آباد
Ghulenji	4	220		۲۲۰	۴	قولنجی
Karim-Ābād	20	240		۲۴۰	۲۰	کریم آباد
Sāatlu	6	246		۲۴۶	۶	ساعتلو
Sheykh-sarmast	7	253		۲۵۳	۷	شیخ سرمست
Gard-Ābād	4	257		۲۵۷	۴	گرد آباد
Ghezel-Āshegh	2	259		۲۵۹	۲	قزل عاشق
Rezāiyeh	8	267	p.t.tel.b.	۲۶۷	۸	رضائییه

10. Tabriz-Rezāiyeh

۱۰. تبریز - رضائییه (از راه مرند - خوی)

<i>Towns and willages</i>	<i>K.m.</i>	<i>Sum</i>	<i>p.t.tel.b.</i>	ك.م. جمع	نام آبادیها
Tabriz	0	0	p.t.tel.b.	• •	تبریز
Marand	71	71	• • • •	۷۱ ۷۱	مرند
Khoy	83	154	• • • •	۱۵۴ ۸۳	خوی
Shāhpur	47	201	• • • •	۲۰۱ ۴۷	شاهپور
Rezāiyeh	97	298	• • • •	۲۹۸ ۹۷	رضائییه

11. Tabriz-Āzar shahr-Miyāndoāb

۱۱. تبریز - آذرشهر - میاندوآب

<i>Towns and willages</i>	<i>K.m.</i>	<i>Sum</i>	<i>p.t.tel.b.</i>	ك.م. جمع	نام آبادیها
Tabriz	0	0	p.t.tel.b.	• •	تبریز
Sard-rud	15	15	p.b.	۱۵ ۱۵	سردرود
Esfahlān	4	19		۱۹ ۴	اسفهلان
Khesrovshāh	9	28	p.t.b.	۲۸ ۹	خسروشاه
Ilkhechi	6/5	34/5		۳۴/۵ ۶/۵	ایلخچی
Mamaghān	11/5	46		۴۶ ۱۱/۵	ممقان
Āzar-shahr	12	58	p.t.tel.b.	۵۸ ۱۲	آذرشهر
Āzar-shahr	0	0	p.t.tel.b.	• •	آذرشهر
Ghārghā-bāzāri	27	27		۲۷ ۲۷	قارقابازاری
Āqja-oba	6	33		۳۳ ۶	آغجه اوبه
Ajabshir	8	41	• • • •	۴۱ ۸	عجبشیر
Khezerlu	10	51		۵۱ ۱۰	خضرلو
Bonāb	15	66	• • • •	۶۶ ۱۵	بناب
Khalivand	13	79		۷۹ ۱۳	خلیوند

Towns and villages	K.m.	Sum	p.t.tel.b.	جمع	ك.م.	نام آبادیها
Malek-kandi	11	90	p.t.tel.b.	۹۰	۱۱	ملك كندی
Yūzbāshi-kandi	4	94		۹۴	۴	یوزباشی كندی
Āq-kand	6	100		۱۰۰	۶	آغكند
Ghejelu	7	107		۱۰۷	۷	قجلو
Zarrineh-R.(Bridge)	4	111		۱۱۱	۴	پل زرینه رود
Miyāndoāb	1	112	p.t.tel.b.	۱۱۲	۱	میاندوآب
Tabriz	0	0	» » » »	۰	۰	تبریز
Āzar-shahr	58	58	» » » »	۵۸	۵۸	آذرشهر
Miyāndoāb	112	170	» » » »	۱۷۰	۱۱۲	میاندوآب

2-Miyāndoāb-Mahābād-Rezāiyeh

۱۲. میاندوآب - مهاباد - رضاییه

Towns and villages	K.m.	Sum	p.t.tel.b.	جمع	ك.م.	نام آبادیها
Miyāndoāb	0	0	p.t.tel.b.	۰	۰	میاندوآب
Simineh-R.(Bridge)	5	5		۵	۵	پل سیمینه رود
Amir-Ābād	13	18		۱۸	۱۳	امیر آباد
Göy-tapa	15	33		۳۳	۱۵	گوی تپه
Bokān(side)	13	46		۴۶	۱۳	دوراهه بوکان
Mahābād	4	50	p.t.tel.b.	۵۰	۴	مهاباد
Yusef-kandi	10	60		۶۰	۱۰	یوسف كندی
Daryās	7	67		۶۷	۷	دریاس
Koseh-kahriz	10	77		۷۷	۱۰	کوسه کهریز، ق.
Darbsar	26	103		۱۰۳	۲۶	دربسر
Heydar-Ābād	3	106		۱۰۶	۳	حیدر آباد
Shirin-bulāq	7	113		۱۱۳	۷	شیرین بلاغ

Miyāndoāb-Mahābād-Rezāiyeh

میان دو آب - مه‌باد - رضائیه

<i>Towns and villages</i>	<i>K.m.</i>	<i>Sum</i>	<i>p.t.tel.b.</i>	ک.م. جمع	نام آبادیها
Bălestăn	7	120		۷ ۱۲۰	بالستان
Dizeh	15	135		۱۵ ۱۳۵	دیزه
Rashgân	12	147		۱۲ ۱۴۷	رشگان
Dolâmă	11	158		۱۱ ۱۵۸	دولاما
Bălănesc	10	168		۱۰ ۱۶۸	بالانش
Săatlu	4	172		۴ ۱۷۲	ساعتلو
Ghara-Ăqăj	7	179		۷ ۱۷۹	قره آغاج
Rezāiyeh	12	191	p.t.tel.b.	۱۲ ۱۹۱	رضائیه
Tabriz	0	0		۰ ۰	تبریز
Miyāndoāb	170	170		۱۷۰ ۱۷۰	میان دو آب
Mahābād	50	220		۵۰ ۲۲۰	مه‌باد
Rezāiyeh	141	316		۱۴۱ ۳۱۶	رضائیه

۱۳. خلاصه مسافات بین شهرهای دیگر

13. Summery of the distances between other cities

<i>Towns and willages</i>	<i>K.m.</i>	ک.م.	نام آبادیهای عمده
Bonāb - Marāqeh	19	۱۹	بناب - مراغه
Siyāhchaman - Saraskand	24	۲۴	سیاه چمن - سراسکند
Tabriz-Ahar	112	۱۱۲	تبریز - اهر
Ahar-Meshginshahr	74	۷۴	اهر - مشگین شهر
Ardabil-Meshgin shahr	83	۸۳	اردبیل - مشگین شهر
Miyāneh-Herov Ābād	128	۱۲۸	میانه - هرو آباد
Miāndoāb-Shāhindež	57	۵۷	میاندوآب - شاهیندر
Miāndoāb-Saghghez	95	۹۵	میاندوآب - سقز
Mahābād-Bokān	51	۵۱	مهاباد - بوکان
Saghghez-Sardasht	121	۱۲۱	سقز - سردشت
Mahābād-Sardasht	139	۱۳۹	مهاباد - سردشت
Heydar Ābād-Khāneh	84	۸۴	حیدرآباد - خانه
Shāhindež-Bijār	181	۱۸۱	شاهیندر - بیجار
Zanjān-Bijār	146	۱۴۶	زنجان - بیجار
Khesrovshāh-Osku	6	۶	خسروشاه - اسکو

Tabriz-Miyāneh(Ry.)

۱. تبریز - میانه (راه آهن)

Stations	K.m.	Sum	جمع	ك.م.	ایستگاهها
Tabriz	0	0	۰	۰	تبریز
Shāhabbās	16	16	۱۶	۱۶	شاه عباس
Khesrovshāh	18	34	۳۴	۱۸	خسرو شاه
Āzar-shahr	16	50	۵۰	۱۶	آذر شهر
Shirāin	17	67	۶۷	۱۷	شیر آئین
Parviz bahman	13	80	۸۰	۱۳	پرویز بهمن
Ajabshir	11	91	۹۱	۱۱	عجب شیر
Dizerud	13	104	۱۰۴	۱۳	دیزه رود
Āzarbonāb	15	119	۱۱۹	۱۵	آذر بناب
Marāqeh	14	133	۱۳۳	۱۴	مراغه
Khājeh-Nasir	16	149	۱۴۹	۱۶	خواجه نصیر
Gol-tapeh	10	159	۱۵۹	۱۰	گل تپه
Sahand	14	173	۱۷۳	۱۴	سهند
Kharāju	9	182	۱۸۲	۹	خر اجو
Sarāju	12	194	۱۹۴	۱۲	سراجو
Ātash-baq	10	204	۲۰۴	۱۰	آتش بغ
Hashtrud	11	215	۲۱۵	۱۱	هشترود
Shapur	13	228	۲۲۸	۱۳	شاپور
Khorāsānak	12	240	۲۴۰	۱۲	خراسانک
Bābak	15	255	۲۵۵	۱۵	بابک
Sheykh-safi	17	272	۲۷۲	۱۷	شیخ صفی
Gharrānghu	16	288	۲۸۸	۱۶	قرانقو
Miyāneh	15	303	۳۰۳	۱۵	میانه

2.Tabriz-Julfā(Ry.)

۲. تبریز - جلفا (راه آهن)

<i>Stations</i>	<i>K.m.</i>	<i>Sum</i>		ك.م. جمع	ایستگاهها
Tabriz	0	0		۰	تبریز
Sufiān	31	31		۳۱	صوفیان
Sagbān	15	46		۴۶	سگبان
Yām	8	54		۵۴	یام
Kündülūj	7	61		۶۱	کندلج
Marand	14	75		۷۵	مرند
Harzand	24	99		۹۹	هرزند
Zāl	15	114		۱۱۴	زال
Gar-gar	16	130		۱۳۰	گرگر
Julfā	16	146		۱۴۶	جلفا

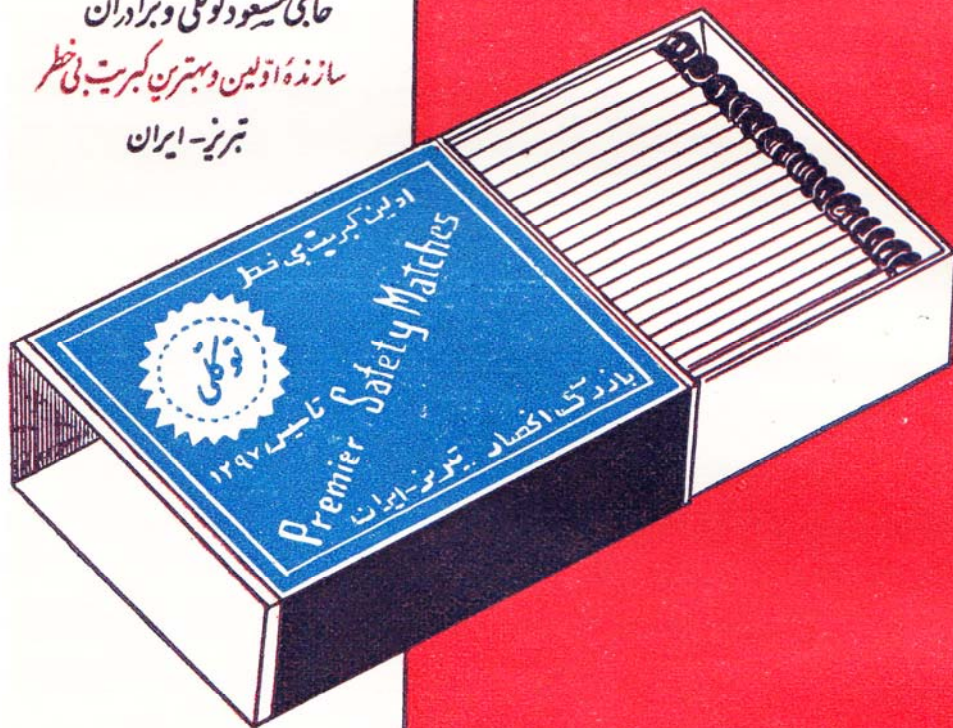
2. Tabriz-Sharafkhāneh(Ry.)

۳. تبریز - شرفخانه (راه آهن)

<i>Stations</i>	<i>K.m.</i>	<i>Sum</i>		ك.م. جمع	ایستگاهها
Tabriz	0	0		۰	تبریز
Sufiān	31	31		۳۱	صوفیان
Dizeh	28	59		۵۹	دیزه
Sharaf-khāneh	25	84		۸۴	شرفخانه

شرکت نسبی کبریت سازی

حاجی مسعود توکلی و برادران
سازنده اولین و بهترین کبریت بی خطر
تبریز- ایران



H. MASOOD TAVAKOLI & BROTHERS CO.,
MATCH MANUFACTURERS

The premier and the best producer
of safety matches in
TABRIZ - IRAN

گراور شعاری

Among the new buildings the Azerbaijan Museum (founded 1957), Tarbiyat Library (founded 1921), and Tabriz Public Library (founded 1956) are worthy of mention. Many of carvanserais and bāzaars date back to the early days of Ghājār period, among them the arches of the Timche -i- Ameer (arcade) and Timche -i- Muzaffariye are recognized as masterpieces of architecture.

From the educational point of view, Tabriz is a very important city in Iran. There are many well-equipped kindergartens primary and secondary schools, and technical institutions; a university consisting of many faculties (Letters, Medicine, Pharmacy, Agriculture, and Engineering). Further information can be found in a guide published by the University.

Public health is in a continuous growth, and has contributed much to the health of people and tidiness of the city. Efficient water installations provide enough clean water for public use and medical institutions operate all over the city.

The visitors may stay in modern well-equipped hotels as follows:

1st class: Metropol, Now, Jahan-nemā, and Karun (in Pahlavi Ave.).

2nd class: Palace, and Park (in Pahlavi Ave.).

3rd class: the Grand Hotel, Sepid and Ramsar (in Pahlavi Ave.).

Sa'di (in Ferdowssi Ave.) and Sahel (in North-Shapur Ave.).

Unfortunately, theatre in Tabriz is in its beginning stage of development. On the contrary all six cinemas in the city are crowded every evening. Passengers can exchange money easily in Bank Melli. Meanwhile, petrol can be obtained from gas stations.

Azerbaijan Province) and second largest city in Iran, located on the left bank of the Aji Chai (Talkheh Rud). On its north-east stands Aynalī-Zaynalī hill, and the city lies on fertile terraces and fans, formed at the northern foot of the Sahand volcano, which slope gently westward to Lake Urmia, 30 miles away. The weather is mild and moderate in all seasons except during winters. It is surrounded by verdant gardens, and the outlying plain is well cultivated. In farms and gardens around the city, there grow—in addition to corn and grains—grapes, almonds, apples, pears, apricots, peaches, black cherry and mulberry in plenty. The most important handicraft products are: carpets, shoes, goldenwares, silverwares, and hand-woven cotton and wool clothes. Tabriz is a minor industrial center with the largest leather, match, and soap factories in Persia as well as factories for drying fruits, textile factories for making towels and blankets.

There are several attractive public gardens, and boulevards in Tabriz among them Arc Garden, Golestan-Garden, Tehran-Gate Boulevard, Riza-Pahlavi Boulevard, Golestan Boulevard, Monajjem Boulevard, Ameer Gardens, Baqmesha Gardens, Jamshidabad Gardens, Laka Dizaj Gardens, Hokmābād Gardens, and Mah Paykar Gardens are inside the city, and outside the city there are Shah-göli, Bāsmīnj, Bereh, Hājabdāl, Sard Rud, Sa'idābād, Sagbān (i. e. seywān) Lāleh, Lighwān, Herwi, and yām. Aynali-Zaynali, Dand, Bahlul, Sahand, and Mishō Mountains are suitable for climbing. We find warm mineral waters with medical effects in Bostānābād, Saraen, and Lighwān.

The historical monuments in Tabriz include the Arc-i-Ali Shah, (citadel) Rab'-i-Rashīdī, Shanb-i-Qāzān, and Sayyed Hamzah-Tomb (from Mongol period), the Masjid-i-Kabud (from Kara Koyun period), Hassan Pādeshāh's Mosque (from Ak Koyun period), the Masjid-i-Jāmé', and Maghāmi Saheb al-Amr (from Safawid period).

thered by the scholarly efforts of its scientists. After Qāzān Khān it was ruled by his successors, then by princes and Kings from Tamerlane, Jalāyir, Chūpānī, Kara Koyun, Ak Koyun, Safawid, Afshār, Zend, and Ghajar dynasties.

In the time of Abbās Mirza, The Heir Apparent, it became the residence of Persian crown princes and began to flourish rapidly. Several factories, among them a well-equipped printing-house and an arms factory, were instituted, and modern sciences received much attention. Nāsir ad-Dīn Shāh and his son Muzaffar ad-Dīn shāh, while crown princes, lived in Tabriz which was then reckoned as the second capital of Iran. Business flourished there and it became a center for inspiring struggle for freedom and played a great part in overthrowing the anti-constitutional monarchy and re-establishing the constitutional régime. The glorious uprising of Tabrizian heroes, such as Sattār Khān and Bāghir Khān, opens golden pages in the history of Iranian constitutional régime, serving as an example for the coming generations.

Since the reign of Pahlavi dynasty and through political constancy Tabriz, like other cities of Iran, began a new development and many streets, factories, schools and other public buildings were built and a general change appeared, concerning public opinion and way of life, in the attitudes of people.

During the 2nd War, for a short period, its progress came to a stop owing to the international disaster. Fortunately, as soon as the War ended, numerous kindergartens, primary and secondary schools, hospitals, a public library, a museum, a university consisting of several faculties, and other educational institutions were established.

2. A brief geographical situation: Tabriz, (38° 05' N., 46° 18' E.) altitude, 4,600 feet; population, including the suburbs, exceeds half a million, is the capital of Azerbaijan (Eastern

A GUIDE TO TABRIZ

1. A historical survey: We have no reliable information on the ancient history of the city, so the early history of Tabriz is obscure. According to some historians from Armenia, "Tabriz" is an altered form of "Da-i-vrež" viz. "This is for vengeance." or "Vengeance place" associated with the time of Chosroës, the Arsacian King of Armenia (A. D. 217-233). But Hamd al-Lāh Mustowfī tells us that Tabriz was founded by Zobeida, the favourite wife of Harun ar-Rashid. However, it is certain that Tabriz existed before the conquest of Islām. The city has undergone many disasters, and has been destroyed and rebuilt in the course of its history. Still it is standing firm with abundant rememberances, welcoming its visitors with pride and cheerfulness, and like a man of experience retains a courageous smile.

From the first A. H. century it was ruled in succession by houses of Rawād, Sāj, Buwayh, Seljuk, Ilkhān, then by Jalal ad-Dīn Chorasm Shāh and Mongol princes during which it was subjected to much destruction such as earthquakes, wars, plunders and soon. Fortunately after each destruction it was built again. In the reign of Sultān Mahmud (at the 2nd half of the 7th century A. H.) it enjoyed a perfection as a center of science, commerce as well as politics all over the country. Famous scholars and craftsmen, belonging to different parts of the country, were attracted to come together in it; for the warm welcome and encouragement they received from Qāzān Khān. Famous buildings such as Rab'-i-Rashīdī and Shanb -i-Qāzān were built, and different fruit trees, useful herbs and vegetables were planted. Its fame and popularity was also fur-

IV

PREFACE

The present book is prepared under the supervision of a committee consisted of Mr. Esmail Dibaj, Supervisor of the Fine Arts Office in Eastern Azerbaijan; Mr. Tahmasb Dowlatshahi, Principal of the Audio-Visual Education of Eastern Azerbaijan; Mr. Morteza Mohseni, in charge of the Inspection Office at the Education-Department of Eastern Azerbaijan; and the author. A summary of this book has been translated into English by Mr. Abd al Amir Saleem, M. A. (Lond.).

The committee wishes to express its obligation to the Education-Department and Police Headquarters of Eastern Azerbaijan as well as to the Tabriz National Library and Tabriz Franklin Publications, Inc. for their valuable helps.

Now that my task has come to an end I, having the honour of publishing this book, express my thanks to Mr. Ali Dehghan Governor-General of Eastern Azerbaijan through whose honest and truthful service Tabriz has benefited very much for long.

Abdol Ali Karang,
Tabriz, November 13, 1963.

First Edition November, 1963.

In co-operation with
TABRIZ PUBLIC LIBRARY

printed in Tabriz, Iran, on 2,000 copies
by Shafagh Printing House

A GUIDE TO TABRIZ

BY

E. DIBAJ & A. A. KARANG

PUBLISHED

by

HAGHIGHAT BOOKSHOP

A GUIDE TO TABRIZ

BY

E. DIBAJ & A. A. KARANG

PUBLISHED

by

HAGHIGHAT BOOKSHOP